

පෙරවදන

ජාති, ජරා, මරණ යම් තැනක නැත්තේ ද එය නිවනයි. උතුම් නිවනට යන මග ලෝකෝත්තර වූ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි. එනම් සම්මා දිට්ඨි, සම්මා සංකප්ප.....සම්මා සමාධියයි. ඒ සම්මා දිට්ඨිය නම් දුක දන්නා වූ නුවණ, සමුදය නිරෝධය මාර්ගය දන්නා වූ නුවණ යන සතර නුවණ එක් කොට ඇත්තකි. එබැවින් යමෙකුට මග ඉපිද ඇත්තේ ද ඔහු දුක, සමුදය, නිරෝධය, මාර්ගය ද දකියි. ඒ දැකීමට කෙසේ වන්නේද? දුක පිරිසිදු දැකීමෙන් සමුදය ප්‍රභාණය වේ. සමුදය ප්‍රභාණය වීමෙන් නිරෝධය සාක්ෂාත් වේ. නිරෝධය සාක්ෂාත් වීමෙන් ද එය මාර්ගය නම්වේ. මේ අනුව මාර්ගය වඩන්නේ නම් නිරෝධය සාක්ෂාත් වන්නේ වෙයි. නිරෝධය සාක්ෂාත් වන්නේ ද සමුදය ප්‍රභාණය වන්නේ වෙයි. සමුදය ප්‍රභාණය වන්නේ ද දුක පිරිසිදු දැකීමෙන් වෙයි. දුක පිරිසිදු දැකීමෙන් කෙසේද? දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය ලෙස දේශනා කළ "ජාතිපි දුක්ඛා ජරාපි දුක්ඛා, ව්‍යාධිපි දුක්ඛෝ මරණංපි දුක්ඛංසංඛින්නේන පංච උපාදානක්ඛන්ධා දුක්ඛා" ආදී වශයෙන් දේශනා කළ ඒ උතුම් දේශනාවෙහි සඳහන් පදයක් පදයක් පාසා ඇති අර්ථ අතීත හා අනාගත අත්තයන් ඇසුරු නොකොට වර්තමානය තුළින්ම දැකිය හැකිදහමක් යමෙකු උපදවා ගනීද හේ සම්මතය බිඳ හැර පරමාර්ථ දහමින් සියළු දුක කෙළවර කර ගන්නේ වෙයි.

ඒ උතුම් මග උපදවා ගැනීමට ස්වල්ප වූ හෝ උපකාරයෙන් කර ගත හැකි, මා විසින් නුගේගොඩ ගංගොඩවිල සුභද්‍රාරාම විහාරස්ථානයේ දී මාසිකව පවත්වන දහම් හමුවේ දී කරන ලද

දේශණයක් දහම් පොතක් ලෙස මහත් ධන වියදමක් කොට මුද්‍රණය කර ජාති ජරා මරණ දුකින් පෙළෙන ලෝක සත්වයා කෙරෙහි අනුකම්පාවෙන් නොමිලයේ බෙදා දෙන සැදැමැව්වූත් සමූහයටත් ඒ අයගේ සියළු හිතෙහි උපකාරක හැම දෙනාටත් මේ ජීවිතයේම මේ ගෞතම සාසනයේම උතුම් ධර්මාවබෝධය වී ජරා මරණ දුකෙන් මිදෙන සඳහම් අවබෝධය ලැබේවා.

ඒ උතුම් අවබෝධය ලබනා තුරු නිදුක් නිරෝගී සුවය හා විර ජීවනය හා දුර්ජන ඇසුරෙන් මිදී සත්පුරුෂ ඇසුරට වේවායි ආශිර්වාද කොට ප්‍රාර්ථනා කරමි. තවද මෙම දහම් පොත ලියා පිටපත් කළ බාදුරාගොඩ එම්. බී. රත්නායක මහතාටත්, මෙම මාසික හමුව සංවිධානය කරන ගරු ඔක්කම්පිටියේ පුඤ්ඤරහන හිමියනටත් රවි කෝශලගේ මහත්මා ඇතුළු සංවිධායක උපකාරක පිරිසටත් සියළු කටයුතු සොයා බලමින් සම්බන්ධීකරණය කළ මානෙල් පෙරේරා මැතිණියටත්, නන් අයුරින් සහයෝගය දක් වූ සැමටත්, මුද්‍රණාලය අධිපති තුමා ඇතුළු කාර්ය මණ්ඩලයටත්, මේ පොත කියවන හැම දෙනාටත්, අප හැදූ වැඩු ගුරු දෙමාපිය දියක් උපකාරක කළයාණ මිත්‍ර හැම දෙනාටත් වහ වහා උතුම් ධර්මාවබෝධය වේවා. ඒ උතුම් අවබෝධය ලබනා තුරු දෙලොව ශාන්තිය යහපත අභාවාද්ධිය දියුණුව ආරක්ෂාව රැකවරණය සැලසේවායි මෙන් සිතීන් ප්‍රාර්ථනා කරමි.

මේ වගට,

පිටිගල ගුණරත්න හිමි

පිරි සද්ධර්මාලෝක කළයාණ මිත්‍ර සංසඳයේ

ගරු අනුශාසක

සැදහැවතුන් විසින් පිරිනමන ලද
ආධාර මුදල් වලින් මුද්‍රණය කරවන ලදී.

2007 වසරේ ජූලි මස 15 වන දින
අතිපූජ්‍ය පීටිගල ගුණරත්න ස්වාමීන් වහන්සේ
විසින්
ගංගොඩවිල සුභද්‍රාම රජ මහා විහාරයේ දී
කරන ලද ධම් දේශනාව.

නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස

අහෝ වත මයං නජාති ධම්මා අස්සාම නව වත නෝජාති
ආගච්ඡෙය්‍යාති නබෝ පනේතං ඉච්ඡාය පත්තබ්බං.

ඉදම්පි යං පිච්ඡං නලහති තම්පි දුක්ඛං.

අහෝ වත මයං නජරා ධම්මා අස්සාම.....

අහෝ වත මයං න ව්‍යාධි ධම්මා අස්සාම.....

අහෝ වත මයං න මරණ ධම්මා අස්සාම....

.....යං පිච්ඡං නලහති තම්පි දුක්ඛං ති.

සසර දුක් නිවාගනු කැමති වාසනාවන්ත තුවණ ඇති
පිංචතුනි, අපි මේ මාතෘකා කළේ ඔබ අප හැමදෙනාගේම ඒකායන
ප්‍රාර්ථනාව ඔබත් මමත් මේ සසරේ ජාති, ආගම්, කුළ හේදයක්
නැතිව අපි හැම දෙනාගේම බලාපොරොත්තුව, කැමැත්ත අහෝ
මේ ජාති ධර්මය නොපැමිණේවා, අහෝ මේ ජරා ධර්මය
නොපැමිණේවා, අහෝ මේ ව්‍යාධි ධර්මය නොපැමිණේවා, අහෝ
මේ මරණ ධර්මය නොපැමිණේවා, අපි හැම දෙනාගේම ප්‍රාර්ථනාව
ඒ චුත්ත එහෙම ප්‍රාර්ථනාවක් තිබුණත් අප හැමදෙනාගේම සත්තාන
තුළ ඒ බලාපොරොත්තුව ඉෂ්ඨවන්නේ නැ. යම්පිච්ඡං නලහති
තම්පි දුක්ඛං ඒ ප්‍රාර්ථනාව බලාපොරොත්තුව බිඳ දමමින් නිරන්තරව
ජාති දුක, ජරා දුක, ව්‍යාධි දුක, මරණ දුක අප කරා එනවා. අපි
අකමැති දේ අපට ලැබෙන කොට ඒක සැපක් නොවෙයි. ඒක
දුකක්මයි.

එහෙනම් අපි ඔක්කෝගේම කැමැත්ත ජාති, ජරා, මරණ
හමුනොවේවා, නොපැමිණේවා. එහෙත් ඒ ප්‍රාර්ථනා එසේ ඉටු
නොවී නැවත නැවත ඒ අමිහිරි අත්දැකීම අප කරා එන බවක්

තියෙනවා. මෙන්ම මේකයි දුක. දැන් අපට මේ දුකින් මිඳෙන්න
බැරිද? මේ අකමැති වෙච්ච නිරන්තරවම එපා එපා කියලා ප්‍රාර්ථනා
කරන ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ දුකින් මිදිලා ඉන්ට බැරිද. අද
දවසේ මේ ජීවිතයේ එහෙම පිළිවත් කමක් නැද්ද? එහෙම පිළිවත්
කමක් තියෙනවානම් තමයි, එහෙම හැකියාවක් තියෙනවානම් තමයි
යම් ධර්මයක්, යම් ශාස්තෘවරයෙක් අපට වැදගත් වෙන්නේ.
ප්‍රයෝජනවත් වෙන්නේ. අකමැති වූ ජාති, ජරා, මරණ දුකින්
මිඳෙන්නේ කොහොමද?.

ඒ දුක අප කරා එන්නේ කොහොමද? ඒ දුකින් ගැලවිලා
නිදහස් වෙලා යන්නේ කොහොමද කියලා. අද දවසේ අපි අපේ
අත්දැකීමක් හැටියට අපි අපේම අත්දැකීමක් බවට පත්කරගෙන ඒ
ධර්මය තුළින්, ඒ යථාර්තය වටහා ගන්නට අවබෝධ කර ගන්නට,
චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය පසක් කර ගන්නට අපි අද දවසේ යම්
අධිෂ්ඨානයක් ඇති කර ගනිමු.

පිංචතුනි,

ඔබ හැම මොහොතකම අහෝ වත මයං නජාති ධම්මා
අස්සාම.....

මේ ජාති, දුක, ජරා දුක ව්‍යාධි දුක, මරණ දුක නොපැමිණේවා.
කියන කැමැත්ත තියෙනවා. එහෙත් එය නිරන්තරවම ඔබ කරා
පැමිණෙනවා. ඒ කැමැත්ත, නොපැමිණෙන්න වුවත්, ඒ කැමැත්ත
ඉටු නොවෙමින්, බිඳ දමමින් ඇයි අප කරා අප අකමැති දේ
එන්නේ. කවුරුවත් විසින් බලෙන් ඒ ටික අප වෙත පටවනවද,
කාගෙවත් මෙහෙයවීමකින් ද ජාති, ජරා, ව්‍යාධි මරණ අප කරා
එන්නේ. පිංචතුනි මේ ජාති, ජරා, ව්‍යාධි මරණ කියන හතර පිළිබඳව

අප වර්තමාන ලෝකයේ භාවිතා කරන අදහසට වඩා වැඩි අදහසක් වෙතත් අදහසක්, වෙනත් අරුතක්, මේ තුළ මතු කර ගන්න ඕනෑ. එතකොටයි අපට පිළිවත් කම තියෙන්නේ දුක්ඛ සත්‍යය පිරිසිදු දුක ගන්න. දුන් අත්දැකීන් පුළුවන් දහමක් බවට පත්කර ගත්ව පිළිවත් කම තියෙන්නේ එහෙම වුනොත්. එනිසා දුන් අපි බලමු වර්තමාන අත්දැකීමක් බවට පත්කර ගෙන චතුරාර්ය සත්‍යය. දුන් මේ මොහොතේ දුක පිරිසිදු දකින විදියට සමුදය ප්‍රභාණය වෙන විදියට නිරෝධය සාක්‍ෂාත් වෙන විදියට මාර්ගය වැඩෙන විදියට දුක පිරිසිදු දකින්න.

සිහියත්, චිරයයත්, නුවණත්, එක්කම සංසාරේ කවදාවත් නොලැබුණු මේ මොහොතේදීම අත්දැකීමක් ලබන්නට පුළුවන් උතුම් වටිනා මොහොතක් වේවි. එනිසා ක්‍ෂණ සම්පත්තිය බොහෝම වටිනවා. ඒ ක්‍ෂණ සම්පත්තියේ වටිනාකම අත්දැකීන්තට පිළිවත් විදියෙන් මේ ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්නට ඕනෑ. පිංවතුනි, ජාතිය කියන්නේ ඉපදීම, ජරාව කියන්නේ දිරන බව, ව්‍යාධිය කියන්නේ ලෙඩ වෙන බව, මරණය කියන්නේ බිඳෙන බව. දුන් ජාති, ජරා, ව්‍යාධි මරණ කිව්වම අපි හුඟක් දෙනෙකුගේ මනසට නැඟෙන්නේ මේ උපන් සත්වයෙක් පිළිබඳව ප්‍රතිසංධියෙන් හටගත්ත සත්වයෙක් පිළිබඳව, ඒ සත්වයාට අත්වන දිරීම, ලෙඩවීම, ඒ සත්වයාට සිදුවන මරණය, මෙන්න මේ වාගේ පටු ආකල්පයක් තමයි ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ කියන වචන පෙළ ඇසෙන කොට ඇතිවෙන්නේ ඇතිකරලා තියෙන්නේ. ජාති ඉපදීම, මම ඉපදුනා මට අයිති දෙයක් ජරාව ව්‍යාධිය, මරණය, මට අයිති දෙයක් මට සිද්ධවෙන දෙයක් හැටියටයි, අපට එක පාරටම මේ වචන හතර ඇහෙන කොටම සිහියට එන්නේ. මේක හොඳ නිවැරදි සංකල්පයක්

නොවෙයි. මෙයින් ටිකක් අපි එහාට යන්ට වෙනවා. ජාතිය කියන කොට හට ගැනීම ඉපදීම කතමංවාචුසෝ ජාති.

ජාති, සංජාති, ඔක්කන්ති, අභිනිබ්භන්ති බන්ධානං පාතු භාවෝ ආයතනානං පටිලාභෝ, ඉධං චුච්චතා වුසෝ ජාති, හට ගැනීමක්, මනා කොට හට ගැනීමක්, ඉපදීමක්, මනාකොට ඉපදීමක්, බැස ගැනීමක් ස්කන්ධයන්ගේ පහළ වීමක්, ආයතනයන්ගේ ප්‍රතිලාභය මේ ජාතියයි. එතකොට මතක තියා ගන්න ජාතිය කියන්නේ සත්ව ප්‍රතිසංධිය පමණක්ම නොවෙයි. කුමක් හෝ වේවා හට ගැනීමක් වේ නම් හට ගත්තා කියන හැම දෙයක්ම ඉපදීම කියන වචනයට අයිතියි. හට ගන්නා හැම දෙයක්ම නැසෙනවා. උපන් හැම දෙයක්ම නැසෙනවා. ඉපදීම කියන වචනයට පරියාය වචනයක් හැටියට යොදාගන්න හටගත්තා කියන එක, ඉපදීම කියන වචනයට සමාන කර ගන්න හටගත්තා කියන එක. මෙන්න මේ වචන දෙකටම දුන්න පොදු නාමයක් දේශනා කරනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ, "සංඛත". සංඛත කියන්නේ හටගත්ත. බලන්න ඒ වචන දෙකේ වෙනසක් නැහැ. අක්‍ෂරවල වෙනසක් විතරයි. අර්ථයේ වෙනසක් නැහැ.

මේ ලෝකයේ යම් හට ගැනීම් ස්වභාවයක් ඇත්නම්, ජීවී වේවා, අජීවී වේවා, යම් හට ගැනීමක් වේ නම් ඒ හට ගැනීම දුකයි කියලා දකින්න. ඉපදීම දුකයි කියනකොට යමක හටගැනීමක් වේ නම් එය දුකයි. ඒ හටගත් දෙයට පොදු වූ උරුම වූ ධර්මතාවයන් රැසක් බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරනවා. "තීනි මානි භික්ඛවේ සංඛතස්ස සංඛත ලක්ඛනානි තීනි. උප්පාදෝ පඤ්ඤායති වයෝ පඤ්ඤායති, ධීතස්ස අඤ්ඤාතත්තං පඤ්ඤායති" සංඛත ධර්මයන්ගේ ලක්‍ෂණ තුනයි හට ගැනීමක් ජේතවා වැනසීම ජේතවා, තිබු

ආකාරයෙන් අන්‍යතාවයකට පරිවර්තනය වීමක් උපන් මොහොතේ පටන් හටගත් මොහොතේ පටන් මරණය දක්වා නැසීම දක්වා වෙනස්වෙමින් බිඳෙමින් විපරිතාමයට පත්වෙන බවක් තියෙනවා. තිබූ ආකාරයෙන්, අන්‍ය ආකාරයකට පත්වෙන බවක් තියෙනවා. එනිසා මේ ලෝකයේ යමක් හට ගත්තානම් හටගත්ත හැම දෙයක්ම නැසෙන, වැනසෙන ස්වභාවයෙන් යුක්තයි. වයෝ පක්ෂ්‍යයකි. නැසෙන, වැනසෙන කියන වචනයට සමානයි. මරණය. එතකොට මරණය කියන එකෙන් ගන්න එපා, සත්වයෙකුගේ මරණය මගේ මරණය කියලා. මරණය කියන වචනයට අර ඔක්කොම අයිතියි.

"කතමංවාචුසෝ මරණං යා තේසං තේසං සත්තානං තම්හා, තම්හා සත්තතිකායා චුතිවචනතා හෙදෝ අත්තරධානං මච්චුමරණං, කාලකිරියා ඛන්ධානං හේදෝ කලේබරස්ස නික්ඛේපො ජිවිතින්ද්‍රියස්ස පච්ඡේදෝ, ඉදං චුච්චති හික්ඛවේ මරණං කියලා දේශනා කරලා තියෙනවා. එතකොට අපි මරණය කියන එක බිඳීම කියන එක, චුති වෙන්වීම, වෙන්ව යනබවත්, බිඳීමක් යමක තියෙනවා නම් ඒක තමයි මරණයේ ලක්ෂණය. මරණයේ ස්වභාවය. එතකොට මේ ලෝකයේ ජීව්වේවා, අජීව් වේවා යමක් හටගත්තා නම් හැම දෙයක්ම මරණයට පත්වෙනවා.

"නත්ථි ජාතස්ස අමරණං" උපන් කෙනෙකුට නොමැරී ඉන්න පිළිවත් කමක් නෑ. හටගත්තා නම් නැසෙනවා. මෙන්න මේ අතරට විපරිතාම ධර්මතාවයකුත් තියෙනවා. හටගත් මොහොතේ පටන් හටගත් ක්ෂණයේ පටන්මයි මරණය පටන්ගන්නේ. මැරෙමින් ක්ෂය වෙමින් එන ගමනේ අත්දකින්න වෙන්නේ දිරන බව. ජරාව කිව්වේ ඒකට.

"කතමාව හික්ඛවේ ජරා? යාතේසං තේසං සත්තානං තම්හි තම්හි සත්ත නිකායේ ජරා ජීරණතා, ඛණ්ඩිච්චං, පාලිච්චං, චලිත්තචතා, ආයුතෝ සංභානි, ඉන්ද්‍රියානං පරිපාකෝ අයං චුච්චතාචුසෝ ජරා" කියලා දේශනා කළා.

දත් හැලෙන බවක්, කෙස් පැසෙන බවක්, හම රැලි වැටෙන බවක්, මේ ආදී වචන වලින් වයස මුහුකුරා යෑමක්, ජීවත් වෙන්ට තියෙන කාලය ගෙවියන බවක්, යමක වෙනම් ඒකට කියනවා ජරාව කියලා. හට ගැනීමත්, නැසීමත් අතරේ සිදුවන විපරිතාමය ජරාව. මෙන්න මේ අතරට අත්දකින්න වෙන තවත් අකමැති ස්වභාවයක් තමයි ව්‍යාධිය. ලෙඩවීම, බුදුරජාණන් වහන්සේ දුක්ඛ සත්‍යය පැහැදිලි කරන සමහර තැන්වල ජාති, ජරා, ව්‍යාධි මරණ කියලා දක්වපු තැනුත් තියෙනවා. ජාති, ජරා, මරණ කියලා පෙන්වපු තැනුත් තියෙනවා. ව්‍යාධිය අතහැරලා අපිට යම් වේලාවක දහමේ ප්‍රායෝගික අත්දකීමකට යනකොට අපට නිරන්තරවම හමුවන දේ වෙන්නේ ජාති, ජරා, මරණ ලෙඩවීම අපි සත්ව සම්මතය තුළයි අත් දකින්න වෙන්නේ. දුක්ඛ සත්‍යය පිරිසිදු දකින්නට එතකොට ජරා, මරණය ප්‍රකට වෙන්නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ දුක්ඛ නිරෝධ ගාමිණී ප්‍රතිපදාව හඳුන්වන තැන්වලදී "ජරා මරණය දනීද, ජරා මරණ සමුදය දනීද, ජරා මරණ නිරෝධය දනී ද, ජරා මරණ නිරෝධ කරන මග දනීද" කියලා චතුරාර්ය සත්‍යය තවත් න්‍යායකින් දක්වපු තැන් ඔබ අප කියවලා තියෙනවා. සමහර විට බොහෝ තැන්වල පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය තුළ පැහැදිලි කරන, අර්ථ විවරණ කරන තැන්වල ජරා මරණයෙන්මයි පටන් ඇරඹෙන තියෙන්නේ.

තවත් තැනක සඳහන් වෙනවා අරහත්ඵල වේතෝ විමුක්තියට

පත්වේවිව රහතන් වහන්සේ අරහත්ඵල ප්‍රත්‍යවේක්ෂා ඥාණයන් ප්‍රත්‍ය සහිතයි, හේතුන්ගෙන් හටගන්නා ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා ඥාණය විමුක්තිය ප්‍රත්‍ය කොට ඇත. විමුක්තිය විරාගය ප්‍රත්‍යකොට ඇත. විරාගය නිබ්බිදාව ප්‍රත්‍යකොට ඇත. නිබ්බිදාව යථාභූත ඥාණ දර්ශනය ප්‍රත්‍ය කොට ඇත. යථාභූත ඥාණ දර්ශනය සමාධිය ප්‍රත්‍යකොට ඇත. සමාධිය සුඛය ප්‍රත්‍ය කොට ඇත. සුඛය පස්සද්ධිය ප්‍රත්‍ය කොට ඇත. පස්සද්ධිය (සැහැල්ලු) බව ප්‍රීතිය ප්‍රත්‍යකොට ඇත. ප්‍රීතිය ප්‍රමෝදය ප්‍රත්‍යකොට ඇත. ප්‍රමෝදය ශ්‍රද්ධාව ප්‍රත්‍ය කොට ඇත. සෘද්ධාව ජරා - මරණ ප්‍රත්‍යකරගෙන ඇත.

දැන් බලන්න ජරා මරණ ප්‍රත්‍ය කරගෙන ශ්‍රද්ධාව ඇතිවෙනවා. ශ්‍රද්ධාව ඇතිවෙන කොට ප්‍රමෝදය ඇතිවෙනවා. ප්‍රමෝදය ඇතිවෙනකොට ප්‍රීතිය, ප්‍රීතිය ඇතිවෙනකොට පස්සද්ධිය, පස්සද්ධිය ඇතිවෙනකොට සුඛය, සුඛය ඇතිවෙනකොට සමාධිය, සමාධිය ඇතිවෙනකොට යථාභූත ඥාණ දර්ශනය, යථාභූත ඥාණ දර්ශනය ඇතිවෙනකොට නිබ්බිදාව, නිබ්බිදාව ඇතිවෙනකොට නොඇලීම, නොඇලීම ඇතිවෙනකොට විමුක්තිය විමුක්තිය ඇති කල්හි විමුක්ති ඥාණ දර්ශනය. දැන් ජරාමරණයෙන් පටන් ගෙන විමුක්ති ඥාණ දර්ශනය දක්වාම මේ මග පෙන්වලා තියෙනවා.

එහිසා ජරා මරණය ශ්‍රද්ධාව පිණිස පවතින දේ අපිට ජරා මරණ කියන එක හරි අත්දැකීමක් වුනොත් ශ්‍රද්ධාව කියන්නේ තුණුරුවන් පිළිබඳ නොසෙල්වෙන ප්‍රසාදය, ගුණ දැන ඇති කරගන්නා ප්‍රසාදය. එතකොට ජරා මරණය අපිට යම් මොහොතක හරි, හරි විදියෙන් දැනගන්න, දැක ගන්න ලැබුණොත් තුණුරුවන් පිළිබඳ ප්‍රසාදයයි ඒ තුල ගොඩනැගෙන්නේ අවේච්චප්‍රසාදයට හේතුවන විදියටයි, ජරා මරණ දිනා අපි බලන්න ඕනෑ. ඒ නිසා

ජරා මරණ කියන්නේ අපි පිරිසිදු දැකිය යුතු නුවණින් අවබෝධ කරගත යුතු ධර්මතාවක්. අන්න ඒ ධර්මතාවය ගැනයි අපි මේ කතා කරන්නේ.

දැන් අපි ජාති ජරා, ව්‍යාධි, මරණ අපි අකමැතිම දේ මේ. දැන් පුද්ගල දැනුම මතයි මේ ජාති දුක, ජරා දුක, ව්‍යාධි දුක, මරණ දුක, එපා කියන්නේ. අනේ මට නම් ජාති දුක නොලැබේවා. අනේ මට දිරිමේ, ලෙඩවිමේ, මරණ දුක නොලැබේවා. පුද්ගල ස්වභාවය මත පුද්ගල පදනම මත අපි මේ ප්‍රාර්ථනාව බොහෝ විට කරන්නේ. කමක් නෑ ඒකවෙනස් කරන්න ඕන නෑ. ඒ පදනම වෙනස් වෙන විදියට ඒක දෙදරා යන විදියට අපි ධර්මය දිනා බලන්න ඕනෑ. ධර්මය ප්‍රයෝජනයට ගන්න ඕනෑ. මේවා නැතිකරලා ධර්මය භෝයනවා කියලා එකක් නෑ. ධර්මයෙන් ඒ අඩුව මැකෙන්න ඕනෑ. අපේ ප්‍රාර්ථනාව ජරා මරණ නොලැබේවා, එහෙම කමැත්තක් තිබුණාට ඒක නොලැබෙන්නේ ඇයි? ඒක ලැබෙන විදියට ඒ කැමැත්ත ඉටුවෙන විදියට ජාති, ජරා, මරණය නැතිව ඒ ප්‍රාර්ථනාව ඒකායන ඇත්තක් බවට පත් කරගෙන, යථාර්ථයක් බවට පත්කරගෙන අපට ඉන්ට බැරිද? අපිට ඉන්ට තැනක් නැද්ද කියලා. දැන් අපි ඔබට පැහැදිලි කර දුන් ජාති, ජරා, මරණ ව්‍යාධි කියන වික එක්තරා සීමාවකට කොටු කරන්න එපා. ඒක මුළු ලෝකයේ සමස්ත ස්වභාවය හැටියට සළකන්න. ජීවි අජීවි යමක හටගැනීමක් වෙනම් ඒ හට ගැනීම ජාතිය කොට සළකන්න. ඒ හට ගන්න දේ දිරන බවක්, වෙනස් වන බවක් ඇත්නම් එය ජරාව කොට සළකන්න. ඒ හට ගන්න දේ බිඳෙනවා, නොබිඳෙන දෙයක් නෑ. ඒ බිඳීම මරණය කොට සළකන්න. මෙන්න මේ වික තේරුම් ගත්තොත් තමයි අපි මේ කියාදෙන්න යන දේ ප්‍රයෝජනවත් වෙන්නේ.

ඒ නිසා දැන් අපි කැමති කුමකටද? අකමැති කුමකටද කියලා හොයලා බලමු. දැන් අකමැති දේ අපට හෙළිවුනා, නමුත් අකමැත්ත ඒ ආකාරයෙන්ම ක්‍රියාවට නැගෙනවාද නගනවාද කියන එක ප්‍රශ්නයක්. අපි මේ ලෝකයේ හැම මොහොතකම වක්වූ සෝත, සාණ, ජීවිතා, කාය මන කියන මේ ආයතන හයට ප්‍රිය වූ මනාප වූ අරමුණු ලබන්න නිරන්තර කැමැත්තකින් ඉන්නවා. ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ එපා කියන කැමැත්තකුත් තියෙනවා. ඇසට, කණට, නාසයට, දිවට, කයට, මනසට, ප්‍රිය වූ මනාප වූ අරමුණුම ලැබේවා කියන ප්‍රාර්ථනාවකුත් තියෙනවා. මෙන්න මේ දෙකටම කවදාවත් සසඳන්න ගලපන්න බෑ. මේ අදහස් ප්‍රාර්ථනා දෙක දෙපැත්තටම අපේ කැමැත්ත තියෙනවා මේ දෙක කවදාවත් එකතු කරන්න පුළුවන් දෙයක් නොවෙයි. රේල්පිලි දෙකවාගේ. ලඟින්ම යනවා එකතු වෙන්නේ නෑ. මේ බලාපොරොත්තු මේ ප්‍රාර්ථනා දෙක ගලපන්න බෑ. මේ දෙක දෙපැත්තක්මයි. ඒක වෙන්නේ කොහොමද කියලා බලමු.

දැන් ඔබ මම කැමති ප්‍රිය වූ මනාප වූ ඇහැට රූප, කණට ශබ්ද, නාසයට ගන්ධ, දිවට රස, කයට පහස, සිතට සිතුවිලි ලැබෙන්නම් මනාප වූ දේ ලබන්න විතරයි කැමැත්ත. අකමැතියේද, අනිෂ්ඨ දේ මේ ආයතනයන්ට ලැබෙනවාට කැමැති නෑ. එහෙත් කැමති දේ විතරක් නොවෙයි අපට මේ ලෝකේ ලැබෙන්නේ ප්‍රිය වූ රූප, ශබ්ද, ගන්ධ රස ස්පර්ශ, අරමුණු පමණක් නොවෙයි ලැබෙන්නේ. අප්‍රියවූ අමනාප වූ රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස ස්පර්ශ, අරමුණු ද ලැබෙනවා. මේක තමයි ලෝකේ ස්වභාවය.

අපි කැමතියි ප්‍රිය දෙයට නමුත් ප්‍රිය දේ පමණක් නොවෙයි. ලෝකේ තියෙන්නේ. අප්‍රිය, අමනාප, මැදිහත් දේත් ලෝකේ

තියෙනවා. ඇහැ හටගන්නොත්, ඇහැ උපන්නොත්, ඉදිරියේ ඇති කුමන හෝ දෙයක් ප්‍රිය වෙන්නට පුළුවන් අප්‍රිය වෙන්නට පුළුවන්, මැදහත් වෙන්නට පුළුවන්, මේ කුමන හෝ යමක් ඇහැට ගැටෙනවා. ඒ ඇහැට ගැටෙන කොට ප්‍රිය අරමුණක් නම් අපිට සැප වේදනාව එනවා, අප්‍රිය අරමුණක් නම් පටිසය, දුක් වේදනාව එනවා, මැදහත් අරමුණක් නම් උපේක්ෂාව අදුක්ඛම සුඛ වේදනාව හටගන්නවා.

දැන් ලෝකයේ ප්‍රිය අප්‍රිය මැදහත් මෙබඳු ධර්මතාවයක් තියෙනවා. ඇසටයි රූප රූපය, කණටයි ශබ්ද රූපය, නාසයටයි ගන්ධ රූපය, දිවටයි රස රූපය, කයටයි පොට්ඨිබ්බ රූපය, සිතටයි ධම්ම රූපය, එතකොට අපි බලන්න යන්නේ මේ හැමදාම කපා කරපු දේ නොවෙයි. පෙර නොඇසූ දහමක්. දැන් ඇසට රූප ගැටිලා, සැප වේදනා, දුක් වේදනා, අදුක්ඛම සුඛ වේදනා, ඇතිවෙනවා කියලා අහලා තියෙනවා. ඒක පෙර ඇසූ ධර්මයක්. මේ ලෝකයේ බේදිම් තියෙනවා. ප්‍රිය, අප්‍රිය මැදහත් කියලා. සැප වේදනා, දුක් වේදනා, අදුක්ඛම සුඛ වේදනා කියලා තියෙනවා. හැබැයි මහක නියා ගන්න ඒක යථාර්ථය නොවෙයි. ඒක ලෝකේ තියෙන දෙයක්. සැප දුක්, උපේක්ෂා, කියන එක ලෝකයට අයිති දෙයක්. උපේක්ෂාවේ, ආර්ය උපේක්ෂාවකුත් තියෙනවා. ඒක ප්‍රත්‍ය සහිතයි.

දැන් අපි බැලුවොත් මෙහෙම, අපිට යමක් ලැබුනාම, එය පරිහරණය කරමින්, අපි සැපයි කියනවා. ගොඩක් වෙලා හිටගෙන හිටපු කෙනෙකුට පැදුරක් දාලා දුන්නාම වාඩිවෙලා කියනවා අනේ සැපයි දන්නම් සැපයි කියලා. එයාටම අප මෙට්ටියක් ලං කරලා දුන්නොත් එයා මෙට්ටේ වාඩිවෙලා කියනවා ඊට වඩා සැපයි කියලා ඊට වඩා සුඛ පහසු ආසනයක් දුන්නොත් එයා සැපයි කියන්නේ ඒකට. දැන් බලන්න, හිටගෙන ඉන්න කෙනාට පැදුරේ

වාඩ්වෙලා ඉන්න එක සැපයක් වුනා. පැදුරේ ඉන්නකොට ගිවගෙන ඉන්න කෙනාට සාපේක්ෂව පැදුරේ වාඩ්වීම සැපයක්. පැදුරේ වාඩ්වෙලා ඉන්න කෙනාට සාපේක්ෂව මෙට්ටේ වාඩ්වෙන එක සැපයක්. මෙට්ටේ වාඩ්වෙලා ඉන්න කෙනාට සාපේක්ෂව ආසනයක වාඩ්වීම සැපයක්. එතකොට සැපය කියන්නේ සාපේක්ෂකත්වයක්. යමකට සාපේක්ෂවෙයි අපිට හම්බවෙන්නේ. ස්ථිර දෙයක් නොවේ. මේකට වඩා මේක හොඳයි කියනවා මිසක් මෙයමයි හොඳ කියලා ඒකාන්ත කොට දක්වන්න පුළුවන්කමක් නෑ. සැපයක් තියෙනවා ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්න. ඒක බුදු දහම ප්‍රතික්ෂේප කරන්නේ නෑ. ආශ්වාදයක් තියෙනවා, හැබැයි ඒ ආශ්වාදය හේතු සහිතයි. ප්‍රත්‍ය සහිතයි, හේතුවෙන්, ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්න එකක්. එනිසා ලෝකේ තියෙනවා එහෙම සැප, දුක්, උපේක්ෂා, ප්‍රිය, අප්‍රිය, මැදහත් බේදීම ලෝකේ තියෙනවා. නමුත් ලෝකේ සැබෑම යථාර්තය ඒක නෙවෙයි. ලෝකේ සැබෑම යථාර්තය වෙන්නේ දුක්බ. දුන් අපි බුදු දහමේ දුක්බ සත්‍යය ගැන කථා කරනවා. කථා කරලා තියෙනවා. නමුත් පිංචතුනි, අපි ඇත්තටම දුක්බ සත්‍යයේ සත්‍ය ඥාණය අත් දැක්කාද කියන එක අපට ගැටලුවක් වෙනවා. මෙන්න මේ දහම් කරුණු ටික අපට ශ්‍රවණය වෙන කොට, බුදු හාමුදුරුවෝ ගැන ශ්‍රද්ධාව එන්නේ. එතැනින්, ඇත්තටම බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ දුක්බ ආර්යය සත්‍යය නේද, උතුම් සත්‍යයක්. වෙනස් කරන්නට බැරි, කාටවත් එහෙම නොවෙයි කියන්න බැරි ඒකට එකතුවක් කරන්න බැරි අවුට්ස් කරන්න බැරි, උතුම්ම සත්‍යයක් නේද කියන එක ප්‍රකට වෙන්න ඕන අපට දුක්බ සත්‍යය කියන එක දැන හඳුන ගන්න කොට. සලායතනයට හමුවන හැම අරමුණක්ම බේදීමක් නැතිව,

සැප, දුක් උපේක්ෂාවක් නැතිව, ප්‍රිය, අප්‍රිය, මැදහත් කියන බේදීමකින් තොරව, ලැබෙන හැම අරමුණකම ස්වභාවය යථාර්ථය කුමක්ද කියන එක අපිට යම් දවසක පිරිසිදු දකින්න පිළිවන් වුනොත්, ඔබ ඥාණවන්ත වුනොත් අද ඒ ටික කරගන්න පුළුවන්. ඒ ටික කරගන්නොත් ඔබට දුනේවි ඔබට පෙනේවි, දුකම ඇතිවන, දුකම පවතින, දුකම නැතිවන ධර්මතාවයක් පමණක් ඔබට අත්දකින්නට ලැබේවි. මේ සලායතන ඉදිරියේදී, බිහිද්ධාවා කායේ කායානු පස්සි විහරයි. බාහිර ආයතන ටික දකිනකොට, ඔබට බේදන්න දෙයක් හම්බවෙන්නේ නෑ. මේක නම් සැපයි, මේක නම් දුකයි කියලා. මේ උපේක්ෂාවයි කියලා. සැබැවින්ම ලැබෙන හැම දෙයක්ම ජරා මරණයක් නම්, සැබැවින්ම ආයතන හයට කොයි මොහොතේ, මොන ආකාරයෙන් ලැබුණත් ජරා මරණයේ අත්දකීමක් නම්, අපි අර මුලින් පටන් ගන්න එපා කියපු දෙයනම් ලැබෙන්නේ, එපා කියපු දේ නම් හම්බවෙන්නේ, එහෙතම ඒකට කියන්නට වෙනවා නේද "අප්පියෙහි සම්පයෝගෝ දුක්ඛෝ" කියලා. හැම මොහොතකම ඔබට දුනේවි අප්‍රියයන් හා එක්වීමක් නේද වෙන්නේ කියලා. අකමැති දේ නේද ලැබෙන්නේ කියලා. කැමති දේ නේද නොලැබී යන්නේ කියලා. අන්න ඒ අත්දකීම ලැබුනොත් බාහිර ලෝකයම ඔබට දුනේවි, ඔබට පෙනේවි, ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණයෙන් යුක්ත බව.

පිංචතුනි, අලුත් අදහසක් තියෙනවා. අපි බුද්ධ චරිතය කියවන කොට සහර පෙර නිමිති ගැන කථා කලා, සිද්ධාර්ථ කුමාරයා සහර පෙර නිමිත් දක්කේ අවුරුදු 29 ක් විතර වුනාට පස්සේ කියලා. මේක කොච්චර ලොකු මිනිසාවක් වෙන්න ඕනෑ ද කියලා හිතනා. ඇයි උන් වහන්සේට පෙනුනේ නැරඳි සුදොවුන්

මහ රජකුමා දිරාපත් වන බව, එතුමාට මව් දෙමව්පියයෝ හිටියේ නැද්දැ? මහමායා දේවිය මව් දෙමව්පියයන් දකින්නට යන ගමනෙ දී සිද්ධාර්ථ කුමාරයා උපන්නේ. මේ පුංචි කුමාරයා බලන්ට ඒ ආවවි, සීයා ආවේ නැද්දැ? දිරීම. දක්කේ නැද්දැ? මහඵබව දක්කේ නැද්දැ? අම්මා මැරීවිට බව දන්නේ නැද්දැ? මේ ලෝකේ කථා කරන ජාති, ජරා, මරණ නෙවෙයි උන් වහන්සේට රජ සැප අතහැරලා යන්ට උනේ. උන්වහන්සේ සැබැවින්ම සතර පෙර නිමිත්තක් දක්කා. අවුරුදු 29 දී ජාති, ජරා, මරණ දක්කා, අදත් ඔබ දකින්නට උත්සාහ කරන්නේ, ඔබට දකින්නට පාර කියන්නේ ඒ සතර පෙර නිමිතියි. ඔබ නුවණින් මේ ධර්මය ශ්‍රවණය කළොත් ඒ අනුව ඔබේ සිහිය විමසා බැලුවොත් හැම පැත්තෙන්ම හැම මොහොතකම සලාසතනයට හම්බවෙන්නේ ජාති, ජරා, මරණ. ජරා මරණයම තමයි ඔබට හම්බවෙන්නේ. එහෙනම් ලෝකය බැලූ බැලූ අතේ ජරා, ව්‍යාධි, මරණ නම්, කියෙන්නේ, ජරා මරණ නම් පෙනෙන්නෙ, මේ එපා කියන දුකින් මිදිලා යනවා හැර වෙන මොනවා කරන්නද?

එහෙනම් ඔබටත් මටත් දැන් මේ වේලාවේ ඒ සතර පෙර නිමිති සැබැවින්ම පසක් වෙන්නට ඕනෑ. ලෝකේ කථා කරන ජාති, ජරා, මරණ ව්‍යාධි සම්මතය නොවෙයි. පරමාර්ථයක් වෙලා සරාභයක් වෙලා දැන් දකින්නට පිළිවන් වෙන්න ඕනෑ. එහෙම නම් දැන් අපි ඒ අහම කොතැනද, කොහොමද, කියලා බලමු. ආරම්භයේදීම අපි උදේ මතක් කලා යම් හටගන්න ස්වභාවයක් වේ නම් ඒ හටගන්න ස්වභාවය ජාතිය කියලා. යම් දිරන බවක් ඇත්නම් ඒ ජරාව කිව්වා. හටගත් දේ බිඳීමක් ඇත්නම් මරණයයි කිව්වා. දැන් හොඳට තේරුම් ගන්න, නුවණින් විමසන්න, මේ

ලෝකේ කොතැනක හරි කියෙනවාද මේ සංඛත ධර්මයන්ට අයිති නැති දෙයක්. සංඛත ලක්ෂණයට යටත් නැති රූපයක් වේවා, ශබ්දයක්, ගන්ධයක්, රසයක්, පහසක්, ධර්මතාවයක් කුමක් හෝ කියෙනවාද, සංඛත ලක්ෂණයන්ට යටත් නොවන ඉපදීම ස්වභාව කොට ඇති ජරාව ස්වභාවකොට ඇති, ව්‍යාධිය ස්වභාවකොට ඇති, මරණය ස්වභාව කොට ඇති, මතක තියා ගන්න ජරාව, ව්‍යාධිය, මරණය, කියන කොට සජීවී දේ කියවෙනවා. ජාති, ජරා, මරණ කියනකොට බාහිර දේ කියවෙයි. දැන් බලන්න මේ ලෝකෙ සජීවී වේවා, අජීවී වේවා, කුමක් හෝ කියෙනවාද ජාතිය ස්වභාව කොටගත්ත ධර්මයක් නොවන, ජරාව ස්වභාව කොට ගත්ත ධර්මයක් නොවන, මරණය ස්වභාව කොට ගත්ත ධර්මයක් නොවන, යමක් ලෝකයේ කියෙනවාද.

මේක හරිම අමාරුයි, මහ වින්නන විජ්ජවයස් කරන්න ඕනෑ. උඩයට මාරුවෙන්න ඕනෑ. අපි මෙව්වර කාලයක් සුභ වශයෙන්, ප්‍රිය වශයෙන්, අප්‍රිය වශයෙන්, අමනාප වශයෙන්, නොයෙක් බෙදීම් කරගෙන බලපු ඒවා එකම මතයකින්, එකම පදනමකින්, බලන්න වෙන වෙලාව. බලන්න දැන් හොඳට ලෝකය දිහා. ඇසට, කණට, නාසයට, දිවට, කයට මතසට, මේ හමුවන යම් අරමුණක් වේනම් හමුවෙන හෝ හමු නොවූ, පහල වූ හෝ පහල නොවූ යමක් ලෝකයේ අනාගතයේ දී හෝ හට ගනී නම්, ඒ හට ගන්න හැම දෙයක්ම මැරෙන වැනසෙන ධර්මතාවයකින් යුක්ත නැද්ද. දැන් හොඳට බලන්න ලෝකය දිහා. ඇත්ත ද මේ කියන්නේ කියලා. මේ ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ ස්වභාවයට අයිති නැති යමක් මේ ලෝකයේ කියෙනවාද? එහෙනම් ලෝකයේ ඇත්ත මොකද්ද හටගන්නා හැම දෙයක්ම බිඳෙන ස්වභාවයෙන් යුක්තයි. "යං කිංචි

සමුදය ධම්මං සබ්බත්තං නිරෝධ ධම්මං". මේ ලෝකයේ යම් හටගත් දෙයක් ඇත්නම්, ඒ හටගත් හැම දේම දිරණ, මැරෙන ස්වභාවයෙන් යුක්තයි.

එහෙත්ම අපේ සලායතනයටම හැම තිස්සේම හමුවන්නේ මොනවද ජාති, ජරා, මරණ ටික තේද? කතර පෙර නිමිති තේද හැම තිස්සේම හමුවෙන්නේ? නමුත් අපි මේ සතර පෙර නිමිති පුද්ගල භාවයකින් වසා ගෙන තියෙනවා. දැන් මේ ඇස් ඇර බැලුවොත් භාත්පස පෙනෙන්නේ ජරා, මරණ. අපි යම් ගෝතියකට හාල් පුරවලා, ඒකට කියනවා හාල් ගෝතිය කියලා, යම් ගෝතියකට සිති පිරෙව්වාම කියනවා සිති ගෝතිය කියලා. එතකොට මේ වස්තු ස්වරූපයෙන් සත්ව ස්වරූපයෙන් පෙනෙන මේ ගෝති තුල තිබෙන්නේ ජරා, ව්‍යාධි, මරණ නම් අපට කියන්නට වෙනවා, මේ ඔක්කොම ජරා, මරණ ගෝති තමයි ඔය තියෙන්නේ කියලා. ඇසට, කණට, නාසයට, දිවට හමුවෙන්නේම දිරන, මැරෙන, දෙයක්මයි. එහෙත්ම මේ සලායතනයන්ට නිරන්තරයෙන් හමුවෙන්නේ. ජාති, ජරා, ව්‍යාධි මරණ නොඉක්මවූ ධර්මභාවයක් තේද? අපේ ප්‍රාර්ථනාව නිතරම මේ ජාති, ජරා, මරණ නොපැමිණේවා. නමුත් පැමිණෙන්නේම ජාති, ජරා, මරණ. අපි ඒ ඇසුරට යනවා නම් අපට හැම තිස්සේම ලැබිලා තියෙන්නේ මොකක්ද? අප්‍රියෙහි සම්පයෝගෝ දුක්ඛෝ මෙන්න මේ දුකයි සිද්ධාර්ථ තුමාරයා දක්කේ. ඒ දුකෙන් මිදෙන්නයි උන්වහන්සේ සියලු දේ අතහැරලා යන්ට ඇත්තේ.

ලෝකයේ අපට හමුවන හැම දෙයක්ම, රූප රූප, ශබ්ද, රූප, ගන්ධ රූප, රස රූප, පොච්ඡිබ්බ රූප, ධම්ම රූප, මේ හැම රූපයක්මම හට ගැන්ම ලක්ෂණය කොට ඇති, දීර්ඝ ලක්ෂණය

කොට ඇති, මරණය ලක්ෂණය කොට ඇති, ධර්මතා. එහෙත්ම විවාදයක් නෑ. ලෝකයේ ස්වභාවය මෙන්න මේකයි. ලෝකය හැම ධර්මභාවයක්ම හටගත් දෙයක් නම්, හටගත් දේ වැය වෙනවා නම් අන්‍ය ආකාරයකට පරිවර්තනය වෙනවා නම්, සලායතනයට හමුවන්නේ හටගත් දෙයක්, හටගත් දේ ලක්ෂණය තමයි දිරන, වැනසෙන බව. එහෙත්ම සලායතනයට අරමුණු ලැබෙනවා කියන්නේ ජරා, මරණ ලැබෙනවා තේද? එහෙත්ම අපි සලායතන පරිහරණය කරනවා කියන්නේ හැම මොහොතකම ජරා, මරණ, ලැබෙනවා. එහෙත්ම දැන් "බහිද්ධාවා කායෙ කායානුපස්සි විතරති" බාහිර ලෝකයේම අපිට තියෙන්නේ ජරා, මරණ. ජරා, මරණය කියන්නේ අකමැති දේ. "අහෝ වත මයං තජරා ධම්මා අස්සාම" එහෙත්ම අපි හැම තිස්සේම මෙහොතක් වත් අත් නොහැර අප්‍රියයන් හා එක්වීමේ දුක අපට උරුම වෙලා තියෙනවා. අපි ඇහෙන්නේ රූප දකිනවා, කනෙන් ශබ්ද අහනවා, නාසයෙන් ගඳ සුවඳ විඳිනවා, දිවෙන් රස විඳිනවා, කයෙන් පහසු විඳිනවා, සිතින් සිතුවිලි දැනගන්නවා කියන්නේ අපි සැප දුක කියලා ලෝකය බෙදාගෙන ධවටුනා මිස, නැතිනම් කිසිම බෙදීමකට ලක් කරන්න බෑ. ඒකාන්තයෙන්ම හමුවෙලා තියෙන්නේ දුක. ප්‍රියයි, අප්‍රියයි මැදහත් කියන අරමුණුවල තියෙන්නේ දිරන, ලෙඩවෙන, මැරෙන බවමයි. සැප වේදනාව ඇතිකරන යම් අරමුණක් වේ නම් එහිද ඇත්තේ දිරණ මැරෙන බව. ඒ සැපවේදනාවද, දුක් වේදනාවද හටගත් දෙයක් "එස්ස පච්චයා වේදනා" එහිද ඇත්තේ දිරන, මැරෙන බව හටගත් හැම දෙයකම සැබෑ ලක්ෂණය ජරා, ව්‍යාධි, මරණ නම් අපි මොන සංකල්ප වලින් ඒ ඇත්ත වැනුවත් යථාර්තය වෙලා තියෙන්නේ, අපිට ලැබිලා තියෙන්නේ ජාති, ජරා, මරණමයි.

එනිසා අපේ සංකල්පය කුමක් වුවත් යථාර්තය ලෙඩවෙන, මැරෙනබව. අපි දුකයි කියලා හිතුවත්, සැපයි කියලා හිතුවත් මැදහත් කියලා හිතුවත් ඒවායේ එකම යථාර්තයක් තියෙනවා, සැබෑ ලක්ෂණයක් තියෙනවා, ඒක තමයි දුක්ඛ දුක්ඛ තාවය. දුක්ඛ ලක්ෂණය. මේක ආර්යය සත්‍යයක්. වෙනස් කරන්නට බැහැ. අපි අපිව රචවා ගත්තට පිළිවත් තාවකාලිකව. ජීවි, අජීවි සෑම දෙයකම ස්වභාවය මේක. එහෙනම් අපි සැබෑ ස්වභාවය යටපත් කරගෙන ප්‍රිය වූ මනාප වූ සුභ වූ දේ කියලා වැරදි පිළිගැනීමක සිටිය. අනිත්‍ය වූ අශුභ වූ අසාර බවයි ඇත්ත. එහෙත් අපි නිත්‍ය, සුඛ, ආත්ම, සුඛ කියන සතර විපල්ලාසයකින්, වරදවා පිළිගැනීමකින් යුක්ත වෙච්ච නිසා, අපිට දුක්ඛ සත්‍යය හැමතිස්සේම වැහුනා. දුක ලැබෙනවා කියලා නොවෙයි හිතුවේ. මේ සලායතන අපිට සැප ගෙනල්ලා දෙනවා කියලා. අප ඒක මැදහත් කර ගන්නා, මේ ආයතන හය සමහර වේලාවට සැපක් ගේනවා, සමහර වේලාවට දුකක් ගේනවා කියලා දුක එනකොට අපි හිතුවා කරුමේ තමයි කියලා. අපි බොහෝ වේලාවට දුකට පත්වෙච්ච අය දුක්කාම අපි කියනවා මොනව කරන්නද කරුමේ තමයි කියලා. කර්මය, කියන්නේ අකුසලය විතරක් නෙමෙයි. පිනත් කරුමය, ඇයි අපට බැරි සැප වේදනාවක් එනකොට තව කෙනෙක් සැපසම්පත් විදිනවා දකලා අනේ කරුමේ හැටි කියලා හිතන්න. කර්මයේ දුක් විපාක විතරක් නොවෙයි සැප විපාකත් අයිතියි. එහෙම නම් කුමන දේ අපිට ලැබුණත් අපි හැමදාම ඉඳලා තියෙන්නේ රැවටිලා. මෙන්න මේකට කියනවා අවිද්‍යාව කියලා.

අවිද්‍යාව කියන්නේ අඳුරක්. රූපයේ අභිනන්දනි, අභිවදනි, වේදනාව, සංඥාව, සංඛාරය, විඤ්ඤාණය, අභිනන්දනි, අභිවදනි,

ලැබුණේ කුමක්ද? හැම දෙයක්ම අපි සතුවත් බාර ගන්නා. හොඳයි, සැපයි, කියලා පිළිගන්නා. රූපාදි අරමුණෙහි බැසගන්නා. බැස ගැනීම නිසා මොකද වුනේ, අභිනන්දනෝ, අභිවදනෝ, අජ්ජේසායා තිට්ඨතෝ, උප්පජ්ජති නන්දි, කැමැත්ත ඇති වුනා. නන්දිය ඇත්නම් ඒක තමයි උපාදානය කියන්නේ. උපාදානය ඇති කල්හි හවය, හවය ඇති කල්හි ජාතිය, ජාතිය ඇති කල්හි ජරා මරණ, නැවත නැවතත් අපට දුක උරුම කරලා දීලා තියෙනවා. මේ දුකේ හටගැනීම මෙහෙමයි. දැන් අපි ආයතනයන්ට ලැබෙන හැම දෙයක්ම සතුවත් බාර ගන්නවා, සතුවත් පිළිගන්නවා. සතුවත් පිළිඅරගෙන, සතුවත් බාරගෙන ඊට පස්සේ ඒක දුකයි කියලා කියනවා. මේක බාර ගන්නේ නැතිව මේක දුක, දුක හැටියටම දුක්කොත් ජරා, මරණ, ජරා මරණ හැටියටම දුක්කොත් ඔබට යම් අරමුණක් පේනවා නම් පෙනෙන හැම දෙයක්ම ජරා මරණයක් හැටියට දුක්කොත් සත්ව පුද්ගල ආකල්පයෙන් මිදිලා, ඒ පුද්ගල ස්වභාවයට නොපැමිණ අනේ මේ ජරා මරණයක්නේ, අනේ මේ දිරෙන මැරෙන ධර්මතාවයක්නේ. මේ ඇහැට හම්බවුනේ මේ විදියට ආයතන හයටම ලැබෙනහැම අරමුණක්ම ඔබ මෙනෙහි කළොත්, ඔබ සිහිකළොත් ඇත්තටම එන්නේ මේවා නේද කියලා මනසින් දුක්කොත් අන්න එදාට ඔබට පසක් වෙනවා සැබැවින්ම අර වජිරා මෙහෙණින් වහන්සේ කළ ප්‍රකාශය. දුකමයි ඇතිවන්නේ, දුකමයි පවතින්නේ, දුකමයි නැතිවන්නේ, දුකින් කොර වූ අවස්ථාවක් ඔබට හම්බවෙන්නේ නෑ.

මෙන්න මේ යථාර්තය දැන ගන්න කෙනාට ඊළඟට මේ දුකින් නිදහස් වෙන්නට පාරක් මාවතක් නැද්ද කියන පර්යේෂණය ආරම්භ කරන්න වෙන්නේ ඊළඟට. දැන් ඔබ හැම මොහොතකම

බලන්න, මේක තමයි දුක නිරෝධ කරන ප්‍රතිපදාව, මේක තමයි භාවනාව ඔබට පුළුවන් නම් හැම මොහොතෙම යන එන ගමනේ අහික්බත්තේ, පටික්බත්තේ, සම්පජානකාරීහෝති, ආලෝකිතේ, විලෝකිතේ සම්පජානකාරී හෝති, සම්මිඤ්ඤිතේ, පසාරිතේ සම්පජාන කාරී හෝති, සංඝාටි පත්ත විචර ධාරණේ සම්පජානකාරී හෝති. අසිතේ පිතේ බාසිතේ සාසිතේ සම්පජානකාරී හෝති, උච්චාර පස්සාව කම්මේ සම්පජානකාරී හෝති. ගතේ, ධීතේ නිසින්නේ සුත්තේ, ජාගරිතේ, භාසිතේ, තුන්හිභාවේ සම්පජානකාරී හෝති. මේ හැම ඉරියව්වක්ම යම් ආයතනයකටද සක්‍රිය අරමුණු ලැබෙන්නේ, ඒ ලැබෙන හැම අරමුණක්ම ජරා මරණයක්ම තේද ලැබුණේ. අප්‍රිය සම්පයෝග දුකක්ම තේද හටගත්තේ කියලා මේ හැම ඉරියව්වකම හැම ක්‍රියාවකම ඔබට දකින්නට පිළිවන් නම්, ඔබ භාවනා කරන විදර්ශනා කරන කෙනෙක්. භාවනා කරනවා කියන්නේ පැත්තකට ගිහිල්ලා අතපය ගොතාගෙන ඉන්න ඉරියව්ව නොවෙයි. මේක වැරදියි. මේක මාරයාගේ සංකල්පයක්. හැම ඉරියව්වකම හැම තැනකම නුවණින් ඉන්න ඕනෑ. නුවණින් ඉන්නවා කියන්නේ, දුක දකිමින් ඉන්න ඕනෑ. දුක දුක්කොත් තමයි අපි දුකේ කලකිරෙන්නේ. කලකිරුණොත් තමයි නොඇලෙන්නේ. නොඇලුණොත් තමයි මිදෙන්නේ.

එහිසා මේ සම්පජානකාරී හෝති කියන්නේ වෙන එකක් නොවෙයි, සියලු ඉරියව්වේදීම යම් අරමුණක් ලැබෙනවා නම්, මේ සලායතනයට, ඒ ලැබෙන අරමුණු ජරා මරණයක් හැටියට දකින්න. සත්වයෙක් දුක්කා. පුද්ගලයෙක් දුක්කා. යමක් දුක්කා. දෙයක් දුක්කා. අරයා ගැන සිහිවුනා. මෙයා ගැන සිහි වුනා කියලා. පුද්ගල සංකල්පයකට නොගොසින්, මේ දුක්ඛ සමුදය, එහෙම නොවැටී,

දුකම උපන්න, දුකම පහලවුනා. අප්‍රිය සම්පයෝගයතේ මේ. ජරා මරණයතේ මේ සිහිවුනේ, ජරා මරණයතේ මේ ලැබුනේ. පෙනුනේ කියලා. නිරන්තරවම, හැම මොහොතකම බලන්න පුළුවන් නම්, ඉදිරියට යනකොට ආපසු එනකොට, වටපිට බලනකොට, අතපය දිග හරිනකොට, හකුලනකොට ඇදුම් පැලදුම් පරිහරණය කරනකොට, පා සිවුරු දරනකොට, ආහාර වික ගන්නකොට, කනකොට බොනකොට, මල මුත්‍ර කරන වෙලාවේ දී හිඳගෙන, හිටගෙන, නිදාගෙන වාඩිවෙලා, නිශ්ශබ්දව ඉන්න වෙලාවේ කපා බහ කරන වෙලාවේ, මේ හැම වෙලාවකම අතේ මේ දුකමයි තේද එන්නේ, ජාතිය, ස්වභාවකොට ඇති. ජරාව ස්වභාවකොට ඇති, මරණය ස්වභාවකොට ඇති, ව්‍යාධිය ස්වභාවකොට ඇති, අප්‍රිය සම්පයෝගයක් තේද එන්නේ. අරමුණෙන් අරමුණට හිතන්නට පුළුවන්නම් ඔබට නිවෙන්න මිදෙන්න වැඩි කලක් යන්නේ නෑ. නිවෙන මග, මිදෙන මග මේකමයි. තව ටිකක් තියෙනවා දැන ගන්න.

හැම මොහොතකම ඒ විදියට බලන්න. එතකොට "බහිද්ධාවා කායේ කායානු පස්සී විහරති" බාහිර කය, කය අනුව බලමින් ඉන්නවා. ලෝකයේ ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දකිමින් ඉන්නවා. වැඩි කාලයක් බලන්න මේ විදියට බාහිරයෙන් එන්නේ මේවාම තේද කියලා. හැම රූප, ශබ්ද, ගන්ධ රස, පහස අරමුණක්ම අප්‍රිය අමනාප සම්පයෝගයක් තේද කියලා. අත්ත එතකොට දුකමයි එන්නේ, දුකමයි පවතින්නේ. දුකමයි නැතිවන්නේ, කියලා පෙනෙන කොට මේ දුකින් නිදහස් වෙන්න, දුකින් ගැලවිලා ඉන්න තැනක් නැද්ද, කොහොමද මේ දුක එන්නේ, මොකද්ද මේ දුකට හේතුව තව පැත්තකට ඔබේ අවධානය යොමු කරන්න පුළුවන් වෙනවා. දන්

ඔබට ජාති ජරා ව්‍යාධි මරණ අප්‍රිය සම්පයෝගයක් නම් ලැබෙන්නේ. දැන් බලන්න මේ දුක හැදූවේ කවුද කියලා. දුක උපන්නේ කොහේද කියලා. කොහේද ඒ දුක උපන්නේ? ආයතනවල ඒ දුක ඉපදිලා තියෙන්නේ. ඔන්න ඔබට හම්බවෙනවා තව පැත්තක්. ජරා මරණය දැනීම, ජරා මරණ සමුදය දැනීම, ජරා මරණයට හේතුව පේනවා. එහෙනම් මේ ලෝකේ තියෙන තරමක් මේ මහා ඕසයක් වගේ සැඩපහරක් වාගේ දුකම ගලාගෙන එන්නේ මේ දොරටු වලින්, මේ ද්වාර වලින් නේද, ආයතන නේද මේ හැම වෙලාවේම මේ දුක හදන්නේ මේ දුක උපද්දවලා දෙන්නේ, මේ ද්වාර වලින් නේද?. මේ දුක් සැඩපහර ගලාගෙන එන්නේ. එහෙනම් වැරද්ද ලෝකේ නෙමෙයි. දුක ඇතිකරන හේතුව මෙතැනයි තියෙන්නේ. එහෙනම් දැන් ඇහූ උපන්නොත් මේ බාහිර ලෝකයේ ගැටෙනවා. ගැටුනොත් ජරා මරණයක්, අප්‍රිය සම්පයෝග දුකත් එනවාමයි. එහෙනම් ජරා මරණ අකමැති නම්, අප්‍රිය සම්පයෝග දුක අකමැති නම්, දුක එන්නේ ඇහැට ගැටුනොත් නම්, දැන් ඔබට උත්තරයක් එනවා, එහෙනම් ඇහැ තිබුණොත් නේද, ලෝකේ තියෙන තරමක් රූප රූප නිසා අප්‍රිය අමනාප මේ දුක එන්නේ. කණ, උපන්නොත් නේද ලෝකයේ තියෙන ගබ්ද රූප නිසා අප්‍රිය සම්පයෝග දුක එන්නේ. නාසය උපන්නොත් නේද ලෝකේ තියෙන තරමක් ගන්ධ රූප නිසා අප්‍රිය සම්පයෝග දුක එන්නේ. දිව උපන්නොත් නේද ලෝකයේ තියෙන රස රූප නිසා අප්‍රිය සම්පයෝග දුක එන්නේ. කය උපන්නොත් නේද මනස උපන්නොත් නේද ලෝකයේ තියෙන පොට්ටිබිබ රූප, ධම්මා රම්මනයන් නිසා අප්‍රිය සම්පයෝග දුක එන්නේ. එහෙනම් ඉවරයක් නැතිව දුකම එන, දුකම පවතින දුකම නිරුද්ධවන ආයතනයෙන් ආයතනයට දුකම ඇතිවන මේ

ධර්මතාවය හොඳට ප්‍රකට වුනායින් පස්සේ මේ දුකින් මිදිලා ඉන්න නම් තැන මෙතැන නේද. එහෙනම් ආයතන ඇති කල්හි ආයතන උපදින තාක් කල් මේ ජරා මරණ පේනවා. මේ ආයතන නිරුද්ධ වුනොත් ජරා මරණ නෑ නේද. එහෙනම් තව පැත්තකට ඔබේ අවධානය යොමු කරන්න පුළුවන්. එහෙනම් ඇස කියන්නේ මොකද්ද? මේ සලායතන කියන්නේ මොකද්ද? ඒවා මම ද මගේද?. ඇස කියන්නේ හටගැනීම ස්වභාවකොට ඇති දෙයක්. අපි කල්පනා කරනවා මට ආයතන හයක් තියෙනවා කියලා. අපි ආයතන හයකින් යුක්තයි කියලා. මුලාවක් තියෙනවා. එහෙම අප ආයතන හයක් පරිහරණය කලාට එක මොහොතක ඉපදිලා තියෙන්නේ එක ආයතනයයි. අනෙක් ආයතන පහම මැරිලා. උපන් ආයතනය මැරිලාමයි තව ආයතනයක් උපදින්නේ. හැම මොහොතකම සජීවිව පවතින්නේ එක් ආයතනයක්. පමණයි. එතකොට ඇහූ උපදිනවා කියලා කියන්නේ, (ඉපදිලා තියෙනවා නොවෙයි. ඇහූ උපදිනවා), උපදින්නක ස්වභාවයක්, ඉපදීම ස්වභාවකොට ඇති ධර්මයක්, දැන් අපට තියෙනවා. ඇහූ කියලා මස්ගවුමක්, මාංශ වක්ඛු කියලා කියනවා. සසම්භාර වක්ඛු කියලත් කියනවා. තවත් ඇහූත් තියෙනවා ප්‍රසාද වක්ඛු කියලා. අපි ඇහූ කියලා භාවිතා කරන්නේ, මේ මාංශ වක්ඛුව, මේ මසෑස, සසම්භාර වක්ඛු උපකාරයි. ඇහූ උපදින්න, දකින්න, ප්‍රසාද ඇහූ උපදින්න, ප්‍රසාද වක්ඛු කියන්නේ දුකිමට උපකාරවන අවස්ථාව, ප්‍රසාද වක්ඛුව උපන්නේ නැත්නම් වක්ඛු විසද්දාණය පහල වෙන්නේ නැහැ. වක්ඛු විසද්දාණය පහලවීම පිණිස යම් ඇසක පහල වීමක් වේ නම් ඒ ඉපදීම නමයි ඇපේ ඉපදීම කියන්නේ. ඇහූ උපදින්නේ කර්මජ රූප, චිත්තජ රූප, සායුජ රූප, අභාරජ රූප මේ හතර රූපය යම්

තැනක එක් තැන් උනානම්, අන්න ඒ එක්තැන් වෙච්ච හැටියෙ ඇහැ උපන්නා කියලා කියනවා. මේ හතර රූපය නිරුද්ධ වෙනකොටම උපන් ප්‍රසාදය නිරුද්ධ වෙනවා. යම්ක් පෙනෙන්න දකින්න උපකාරක ධර්මය ප්‍රසාද ඇහැ නිරුද්ධ වෙනවා. එතකොට ඇහැ කියලා කියන්නේ, මේ අවස්ථාවට. හේතු ප්‍රත්‍ය ලැබීමෙන් හටගෙන, හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගේ බිඳීමෙන් නිරුද්ධ වෙනවා. දැන් මේ රූප අතුරෙන් ඇහැ උපදින්නට ප්‍රධාන හේතුවක් වෙනවා කර්මජ තේජෝ ධාතුව, කර්මජ රූපයට ආයුෂ නියෙන්තේ ආහාර රූපයෙන්, කර්මජ රූපය පවතින්නේ, ආහාර රූපයේ ආයුෂ ඇතිනාක් විතරයි. ආහාර රූපයේ ආයුෂ පිරිහුනා නම් කර්මජ රූපය බිඳෙනවා. ඇහැ නිරුද්ධ වුනා වෙනවා එතකොට. මේ ටික එකතු වෙන කොට ඇහැ හටගන්නා. මේ ටික වෙන්වෙනකොට, ආහාර රූපය නිරුද්ධ වෙනකොට සෙසු රූපයෝද නිරුද්ධවෙමින් ඒ හේතු නිසා හටගත්ත ඇහැ කියන ධර්මතාවය නිරුද්ධවෙනවා.

එතකොට ඇහැ දකින්නේ උපදින්න ධර්මයක්. ඉපදීම ස්වභාවකොට ඇති ධර්මයක්. අපි දැන් ඉස්සෙල්ලා බාහිර රූපය දිහා බලනකොට බැලුවා උපදින ධර්මයන්ගේ ස්වභාවය කුමක්ද කියලා. උපදින, දිරණ මැරෙන ධර්මතාවය. එහෙනම් ඇහැ කියන්නේ උපදින ධර්මයක් නම් ඒකටත් දිරණ මැරණ ස්වභාවය උරුමයි. දැන් අපට ඇහැ දිහා බලන්න අවස්ථා දෙකක් තියෙනවා. එකක් සම්මුතිය, අනෙක පරමාර්ථ, සම්මුති ඇස මේ මාංශ වක්ඛු දිහා බලන්නේ උප්පත්තියෙන් ලැබුණ මේ ඇහැ උපන්න එකක්, ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන් උපන්න එකක්. මේ උපන් ඇහැට නොයෙක් විදියේ ලෙඩ රෝග, එනවා, ව්‍යාධි දුක එනවා, දිරනවා, ජරා දුක එනවා, මේ ඇහැ ඉස්සරවාගේ පෙනෙන්නේ නැහැ. පෙනීම

අඩුවිගෙන යන බවක් තියෙනවා. සිටි ආකාරයෙන් අන්‍යතාවයකට පත්විගෙන යන බවක් තියෙනවා. ඇසේ විපරිතාමයක් තියෙනවා. මේකෙන් ජරාපි දුක්ඛා කිව්වෙ. යම් විටක මේ ඇහැ නොපෙනීම යන්ට පිළිවත්. මරණය කියන්නේ ඇසේ බිඳීම. ඒ සම්මත මරණයට යන්ට කලින් ඇහැ අන්ධ වෙන්නත් පිළිවත්. එතකොට ඇහැ කියන්නේ උපදින, ලෙඩවෙන, මැරෙන ධර්මතාවයක් ඇහැට ගැටෙන්නෙන් උපදින, දිරණ මැරණ ධර්මතාවයක්. දුක දුකත් එක්කයි එකතුවෙන්නේ. මට දුක හම්බවෙනවා නොවෙයි. බාහිර වූ දුක ලැබෙන්නේ දුකටමයි. මට නොවෙයි. ඒ දුක අත්විදින්නේ මම නොවෙයි. මෙච්චර කාලයක් මේ ටික මම මගේ කියලා හිතපු නිසා අර බාහිරයෙන් ආපු දේවල් මම මගේ උනා. මේ මෝඩකම දුක්ඛ සමුදය, තත්තාව දුරු වෙන්නයි මෙහෙම බලන්නේ. මම මාගේ කියන සංකල්පය දුරුවෙන්න නම් මෙහෙම බලන්න වෙනවා. අර ටික බලලා මදි. එතැන අපි ජරා, මරණය, පිරිසිදු දුක්කා. දුක්ඛ සමුදය පිරිසිදු දුක්කේ නැහැ. මේ දුක්ඛ සමුදය ප්‍රභාණය වෙන්න නම් මෙහෙම බලන්න ඕනෑ. ඇහැ දිහා බලන්නේ විශේෂයෙන් සමුදය ප්‍රභාණය වෙන්නයි. දුක දකින්න ඕනෑ. අපි ජරා, මරණය බාහිරයෙන්. මේකෙන් දුක තියෙනවා. මේකේ දුක දකින විටයි අපිට සමුදය ප්‍රභාණය වෙන්නේ. මමය මාගේය මාගේ ආත්මය කියන යම් දුක්ඛ සමුදයක්, තාෂ්ණා, දාෂ්ටි මානසක් ඇත්නම් එය දුරු වෙන්නේ, මෙනැන බලනකොටයි.

ඇහැ කියන්නේ උපදින ධර්මයක්. හේතු ඇතිවෙනකොට හටගෙන හේතු බිඳෙන කොට බිඳෙන ධර්මයක්. ඒ හටගත්ත ධර්මයෝ දිරනවා ලෙඩවෙනවා, මැරෙනවා, ඒ සම්මුති ඇහේ. පරමාර්ථයේ අර අවස්ථාවට උපදින ඇහැ කර්මජ, චිත්තජ, ආහාරජ.

මේ, රූප තියෙනකොට ඇහැ උපදිනවා, ඒ රූප බිඳෙනකොට ඇස බිඳෙනවා. ඒ ඇසේ උපතත්, විපතත් අතරේ දිරිමක් තියෙනවා. ඒක නුවණින් දැකිය යුතු වෙනවා. ඒක අද දැකිය යුත්තක් නොවෙයි. ඔබ මතක තියා ගන්න ඕනෑ බණ අහනකොට. මේ චතුරාර්ය සත්‍යය කියන එක බුදුරජාණන් වහන්සේලා, දකින චතුරාර්ය සත්‍යයක් තියෙනවා. උන් වහන්සේගේ දැක්මට සමාන නෑ රහතන් වහන්සේගේ දැක්ම, රහතන් වහන්සේට චතුරාර්ය සත්‍ය පිළිබඳ යම් අවබෝධයක් ඇත්නම් ඊට සමාන නෑ අනාගාමී කෙනා ලබන චතුරාර්ය සත්‍යය පිළිබඳ දැනුම ඊට අඩුයි. අනාගාමී කෙනෙක් චතුරාර්ය සත්‍ය පිළිබඳ ලබන අවබෝධය දැකීම සමාන නෑ සකාදාගාමී කෙනාගේ අත්දැකීම, ඊට අඩුයි. සකාදාගාමී කෙනාගේ චතුරාර්ය සත්‍ය පිළිබඳව ලබන අවබෝධය, දැනුම සමාන නෑ සෝතාපන්න කෙනාගේ දැනුමට. ඔහුට අඩු දැනුමක් තියෙන්නේ. සෝතාපන්න පලස්ථයාගේ දැනුමට සමාන නෑ මාර්ගයේ සිටින කෙනාගේ දැනුම අඩුයි එනිසා චතුරාර්ය සත්‍ය පිළිබඳ අවබෝධය වඩන්නට ඕනෑ එකක්. වැඩෙන එකක්, එනිසා ඔබට කැණිකව, වහා ඉපිද නිරුද්ධවන ඇහැ දකින්න පුළුවන් වන්නේ අද නොවෙයි. අදම පටන් ගන්න ඔබේ දැනුම ඇති සම්මත ඇහේ. ඉපිද නිරුද්ධවෙන බව බලන්න. මේ ඇහැ ලෙඩවෙන, මැරෙන, කුණුවෙන, ධර්මතාවයක් නේද කියලා දකින්න. මෙය දකින්න පටන් ගත්තාම අර යථාර්ථය පේනවා. අපට දැන් නොපෙනෙන දේ දකින්න නුවණ ලැබෙනවා. සැකයක් නෑ. පටන් ගත්ත තැන සිට අනුමාන කදාණයෙන් ඒක පේනවා.

ආයතන හයම උපදින ධර්ම සංඛත ධර්ම. හේතු ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්නා ධර්ම, යමක් හටගන්නවා නම් අප ඒකට කියනවා ජාති

කියලා. ඉපදීම, හටගැනීම, දුකයි. ඇයි, හටගත්තොත් දිරනවා, මැරෙනවා, නොමැරී ඉන්න පිළිවත් කමක් නෑ කොතැනකවත් කාටවත්. හොඳට ඇහැ දිහා බලන්න, අනේ මේ ඇහැ උපදින ධර්මයක්, හේතු නිසා හටගන්නා ධර්මයක් සංඛත ධර්මයක් ඒ හටගන්නා ධර්මය දිරීමට ලෙඩවීමට, මරණයට අයිතිනේද, මේ ඇස දවසින් දවස දිරාපාත් වෙනවා නේද, මේ ඇහැ යම් දවසක මැරෙනවා නේද සතර පෙර නිමිති මෙතැනින් දකින්නට ඕනෑ. ඔබ යම් විටක අත්ධ වෙච්ච ඇසක් දක්කා නම් මේ අත්ධතාවය ඔබට අත්දැකීමක් වෙතකල් ඉන්ට ඕනෑ නෑ. අත්ධ වෙච්ච ඇහැක් දක්කා නම් හිතන්න, මේ ඇහැත් (තම ඇසත්) හටගත්ත එකක්, මේ ඇහැත් යම් දවසක මේ ධර්මතාවයට පත්වෙනවා. හටගත්ත ධර්මය ජරා, ව්‍යාධි මරණ ස්වභාවයෙන් යුක්තයි. එහෙනම් මේ ඇහැත් මැරෙන අත්ධවන ධර්මතාවයක් නේද, ඇහේ මරණය ලෝකයෙන් දකින්න. ලෙඩවෙච්ච තුවාල වෙච්ච වන පිළිකා හැදිච්ච, කබ කදුලු ගලන ඇහැක් දක්කාම මේ ඇහැත් (තම ඇසත්) මේ ස්වභාවය ඉක්මවා ගිහිල්ලා නෑ නේද. මේ ඇහැත් මේ රෝග ස්වභාව කොට තියෙනවා නේද කියලා හිතන්න. යම් මොහොතක හටගන්නා නම් ඒ මොහොතේ සිටම මේ ඇස දිරනවා නේද කියලා. ජරා, මරණ දුක අත්දකින්න. එහෙනම් ආයතන හයෙන් ජාති ජරා මරණ අත්දකින්න. ඔබ යම් මොහොතක මේ ආයතන කියන්නේ ජාතිය ජරාව, ව්‍යාධිය, මරණය ස්වභාව කොට ඇති දෙයක් කියලා පිරිසිදු දකින්නට උත්සාහ උනොත්, ඒ උත්සාහවත් වෙන ඒ හැම මොහොතකම ඔබ ආයතනයන්ට තියෙන තෘෂ්ණාවයි ප්‍රභාණය කරන්නේ. එසේ දිගින් දිගට බලනකොට ඒ ආයතන මම මගේ කියන සංකල්පයයි ප්‍රභාණය වන්නේ, තෘෂ්ණාවයි නිරුද්ධ

කරමින් ඉන්නේ, සමුදය ප්‍රභාණය කරමිනුයි ඉන්නේ. තෘෂ්ණා මාන දිට්ඨි දුරු කරමින් ඉන්නවා කියන්නේ නිරෝධයයි.

එහෙනම් ඒ නිරෝධය ලබන මග අමුතු දෙයක් නොවෙයි. මේ වැඩ පිළිවෙලමයි. සමථ, විපස්සනා, කියන්නේ මේකට. අතරක් නැතිව බලන්න. දැන් ඇහැනම් උපන්නේ, දැන් ඇහැ උපන්නා. ඉපදීම දුකයි. ඇහැ ඉපදීම දුකක් වෙන්නේ ඇයි. මේ ඇහැ උපදිනකොට, ඇහේ ලක්ෂණය දිරනවා, ලෙඩවෙනවා, මැරෙනවා, ඒ උපන් ඇහැ බාහිරයෙන් අරමුණු වශයෙන් ගන්නෙත්, ලබන්නෙත්, ජරා මරණයමයි. එහෙනම් ඇහේ ස්වභාවයත් ජරා, ව්‍යාධි, මරණ ඒ ඇහැ ජරා, ව්‍යාධි, මරණ දුකත් එක්කයි ගැටෙන්නේ. ඒ ගැටීම් නිසා උපදින්නේ අප්පියෙහි සම්පයෝගෝ දුක්ඛෝ, පියෙහි විප්පයෝගෝ දුක්ඛෝ, යං පිච්චං නලහති තම්පි දුක්ඛං. මේ හැම අවස්ථාවකදීම දුක් වූ පංච උපාදාන ස්කන්ධයක්මයි හමුවෙලා තියෙන්නේ. මේ විදියෙන් බලනකොට ඔබ සත්‍ය ඤාණයේ අවබෝධයෙන් යුතුව කෘත්‍යයේ යෙදෙන කෙනෙක් වෙනවා. සත්‍ය ඤාණය ඇතිකරගත් කෙනාටයි කෘත්‍යය ක්‍රියාව හම්බවෙන්නේ, මොකක්ද ක්‍රියාව. දැන් අපට හම්බවුනා මේ සලායතනයට ගැටෙන හැම එකක්ම ජරා මරණ දුකක්මයි උපදින්නේ, දුකට හේතුව කොහේද කියලා බැලුවා. එහෙනම් මේ ආයතන කියන්නේ ජාති දුක, ව්‍යාධි, මරණ දුක. දැන් අපි මෙහෙම බලමින්, යම් ආත්ම පුද්ගල සංකල්පයක් තිබුණා නම්, එය දුරුවෙන විදියට මෙව්වර කාලයක් මම මාගේ මාගේ ආත්මය කියලා ගත්තේ, දක්කේ, මේ සලායතනය නේද? දැන් ඇත්තටම සලායතනය කියන්නේ මාරයා නේද? සලායතනය කියන්නේ වදකයානේද? සලායතනය කියන්නේ පරම සතුරෙක් නේද?. ඔන්න වැටහෙන්න පටන් ගන්නවා. මම

කියන ආත්ම සංකල්පය බිඳෙනවා. ඒ ඇහැ උපදිනකොට බාහිරයේ අරමුණු ගැටිලා, ජාති, ජරා, මරණ දුකම හදනකොට මේ ලෝකයේ සැපයි කියන්ට තැනක්, මැදහත්ය කියන්ට තැනක් ඔබට හම්බවෙන්නේ නෑ. "දුක්ඛෝ ලෝකේ පතිට්ඨිතෝ" කියන බුදු වදනමයි ඔබට, මට පසක් වෙන්නේ. දුක්ඛාර්ය සත්‍යය තව තවත් අවබෝධ වෙමින් පවතිනවා. ගැඹුරෙන් ගැඹුරට. එහෙනම් දැන් ඔබට කෘත්‍යයක් තියෙනවා.

ලෝකයෙන් එන අරමුණු බලනවා. ආයතනයට යමක් ගැටුනා. ජරා, මරණයම නේද? හමුවන හැම දෙයක්ම ජරා මරණයක් හැටියට දකිනවා. අප්‍රිය සම්පයෝගයක් හැටියට දකිනවා. ඊළඟට එබඳු අරමුණු අපට ලැබෙන්නේ මේ ඇහැ නිසා නේද? මේ ආයතන නිසා නේද? එහි ස්වභාවය බලනවා. එහෙම බලනකොට ඇහැ ඉපදීමට යම් හේතුවක් තිබුණා නම් ඒ හේතුව තමයි තණ්හාව. ආයතන උපදින්නෙම ඒවාට ගෝචර වන ප්‍රිය මනාප වූ අරමුණු ලබන කැමැත්තෙන්. කැමැත්තයි මේ හැම වේලාවකම ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ, නන්දිරාගය. දැන් මේ විදියට දුක දුක හැටියට දකිනකොට කැමැත්තට ඉඩක් නෑ. එබඳු ක්ලේශයක් තිබුණා නම් දුරු වෙමින්, යනවා. යම් දවසක්, එළඹ සිටිවි ආයතන උපදින්නට තිබුණ හේතුව නිරුද්ධ වී ගිය වේලාවක්, ඇහැ උපදින්නට යම් හේතුවක් තිබුනා නම්, යම් කැමැත්තක් තිබුණා නම්, එය දුරුවෙන අවස්ථාවක් ඒවි. මෙහෙම බලාගෙන යනකොට. ඒ ටික ඉවර උනොත් ඔබ කාම ලෝකයෙන් මිදුන කෙනෙක් වෙනවා. ඒ කියන්නේ අනාගාමී. මේ කියන කාම තණ්හාව, පංචකාමයට තියෙන කැමැත්ත, රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස පහස ලැබීමට තියෙන කැමැත්ත දුර කර ගන්න. උපදින උපදින ලෝභ, ද්වේශ, දුරු කරමින්, මේ දුක දුරු කරමින් සිටියොත් මේ හැම මොහොතකම තෘෂ්ණාව දුරු වෙමින් පවතිනවා.

අපි උදෑසන කාලයේ දී දුක්ඛ ආර්ය සත්‍ය පිරිසිදු දකින වැඩ පිළිවෙල, සමුදය ප්‍රභාණය කරන පිළිවෙල පිළිබඳව යමක් විමසමින් සිටියා. දුක්ඛ සමුදය කියලා පෙන්නුයේ "යායං තණ්හා පොතෝභවිකා, තන්දිරාග සහගතා, තත්‍ර තත්‍රාහි තන්දිනි, සෙය්‍යපීදං, කාම තණ්හා, භව තණ්හා, විභව තණ්හා. මේ ත්‍රිවිධ වූ තණ්හාවයි. තන්දිරාගය සහිතව දුක්ඛ සමුදය ආර්යය සත්‍ය හැටියට පැහැදිලි කළේ. තණ්හාව නැති කරනවා කියන එක තමයි හැමෝගේම පිළිගැනීම, සමුදය ආර්ය සත්‍යය හැටියට. තණ්හාව තමයි දුකට හේතුව. මේ තණ්හාවේ අසේස විරාගයම නිර්වාණය ලෙස අපි අහලා තියෙනවා. දන් තණ්හාව තමයි දුකට හේතුව. තණ්හාව නැති කිරීම තමයි නිරෝධය, දන් අපි උදෑසන කපාකල දෙයට මේ අර්ථයත් අර්ථවත් කරගන්න ඕනෑ.

බොහෝ වේලාවට මේ සංකල්පය තුළ තියෙනවා සත්ව පුද්ගල ආත්ම සංකල්පය මම. මා තුළ ඇති තණ්හාව තමයි දුක්ඛ සමුදය, මා තුළ ඇති තණ්හාව යම් දවසක සිදු දුමුවොත් එදාට තමයි නිවන, ඒ තණ්හාව සිද්ධ වැඩ පිළිවෙලට තමයි, ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය කියන්නේ කියලා තමයි අපි පොතීන් පතින් අහලා, ඉගෙන ගෙන තියෙන්නේ. මේකේ ටිකක් වැරදි සහගත බවක් තියෙනවා. මේ ආර්ය ප්‍රතිපදාවම සකස් වෙන්න ඕනෑ. පුද්ගල සංකල්පය දුරුවෙන විදියට. පුද්ගල ආත්ම සංකල්පය තමයි දුක්ඛ සමුදය කියන්නේ. මම කියන කොට මානය, මගේ කියන කොට තණ්හාව, මගේ ආත්මය කියනකොට දිට්ඨිය. මේ තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි, මාන මේ තුනට කියනවා. ප්‍රථම ධර්ම කියලා. ප්‍රථම ධර්ම කියන්නේ ප්‍රමාද කරන ධර්ම, අපි සසරේ යොදවන්නේ සසරේ පමා කරන්නේ මේ ප්‍රථම ධර්ම තෘෂ්ණා, දිට්ඨි මාන, ඒ කියන්නේ

අපට දුක හඳුලා දෙන්නේ තෘෂ්ණාව, දෘෂ්ටිය, මානය. එතකොට අපට සමුදය වෙන්නේ තෘෂ්ණා, දිට්ඨි, මාන. දන් අපි යමක් කරන්න ඕනෑ පුද්ගලයාට තියෙන තණ්හාව නැති කරන්න නොවෙයි. එතකොට අපේ ප්‍රතිපදාව සකස් වන්නේ පුද්ගලයෙක් තුළ. පුද්ගලයා සතු තණ්හාව නැති කරන්නට. එතකොට මම මගේ මාගේ ආත්මය කියන තෘෂ්ණා, දිට්ඨි, මානයත් ගෙන් සැබෑ මිදීමක් වෙන්නේ නෑ. දන් අපි මහත්සි ගන්න ඕනෑ මම, මගේ, මගේ ආත්මය කියන මේ ප්‍රථම ධර්ම දුරු කරන්න. මගේ ආත්මය කියන සංකල්පය දුරුවෙන්න නම්, අපි දුරුවෙන විදියටයි යමක් දෙස බලන්න ඕනෑ.

දුක්ඛාර්ය සත්‍ය විදියට දකින්න නම් මෙන්න මේ වැඩ පිළිවෙළ තුළ මේ කාර්යය සිද්ධ වෙන්න ඕනෑ. දන් අපි දැනගෙන තියෙන්න ඕනෑ මෙහෙම බැලුවාම මොකද වෙන්නේ කියලා. මේ ආයතන හයට එන හැම අරමුණක්ම, ජරා, මරණ නේද කියලා බලන කොට ඒ ජරා මරණ එන ලෝකයෙන් මිදෙන්න, අපිට මුණගස්සන ආයතන ටිකත් ජරා, මරණ ස්වභාව කොට ඇති බව දකින කොට, මෙන්න මේ එකම ක්‍රියාව තුළ සමුදය, නිරෝධය, මාර්ගය, සම්පූර්ණ වෙන්න ඕනෑ, ඉබේම. මම මගේ මගේ ආත්මය කියන සංකල්පය ගොඩනැගිලා තියෙන්නේ මේ සලායතනත් එක්කයි. එතකොට මෙන්න මේ ආයතන ටික සැපයි, හොඳයි කියලා පිළිගත්තා නම්, ආයතන ටික තමයි මම මගේ මාගේ ආත්මය කියලා බාරගෙන තියෙන්නේ.

අපි මේ සංසාරයේ මැරී මැරී ඉපිද ඉපිද ආපු දිග ගමනක් තියෙනවා. ඒ ගමනේ කෙළවරක් කියන්න පිළිවත් කමක් නෑ. අපි මේ සංසාරේ උගරේ, හරක්, මුව, ගෝන්කු, කුකුළෝ වෙලා ගෙල කැපුම් ලද වාර වලින් ගලාගිය රුධිරය එකතු වුනා නම් මහ

සම්පූර්ණ පුරවින්න පුළුවන්. මෙවිවර දීර්ඝ කාලයක් මේ සංසාර දුක් වින්දේ මේ ආයතන මම, මගේ මාගේ ආත්මය කියලා ගත්ත නිසා. මම මාගේ, මාගේ ආත්මය කියන සංකල්පය ගොඩ නැගිලා තියෙන්නේ ආයතන එක්ක. කොහොමද ඒක වෙන්නේ. දැන් අපි දුකට අකමැතියි, දුක ප්‍රතික්ෂේප කරනවා. එහෙත් අපි හැමෝම ඇස, කණ ආදී ආයතනයන්ට කැමතියි. අපි හැමෝගේම ස්වභාවය මේක. ආයතන වලට පමණක් නොවෙයි. ඒ ආයතන වලට ගොදුරුවන ප්‍රිය මිහිරි වූ රූප ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, අරමුණු ලැබෙනවානම් ඒකටත් කැමැතියි. මෙහෙ කැමැත්තක් තියෙනවා. මෙහෙ අකමැත්තක් තියෙනවා. අපි හිතාගෙන ඉන්නේ සැප ගෙන දෙන්නේ ආයතන කියලා. ආයතන වලට ලැබෙන රූපාදි අරමුණු නිසයි සැප ලැබෙන්නේ. ඒ ආයතනයන්ට අරමුණු නොලැබීම තමයි දුක කියන්නේ කියලා. මෙන්න මේ සංකල්පය නිසයි අපි සංසාරේ මෙපමණ කාලයක් පරණ වූනේ. දැන් අපි ඉගෙන ගන්න ඕනෑ. ඇත්තටම මේක ඇත්තක්ද කියලා. ඒක ඉගෙන ගන්න පාඩම තමයි උදේ කථා කලේ. ජාති, ජරා, මරණ එපා කියන දේ කොතැනද හට ගන්නේ, ආධ්‍යාත්මික ආයතන, සහ බාහිර ආයතනවල ඒ විතරක් නොවෙයි තවදුරටත් මේක විභාග කරනකොට විඤ්ඤාණ, එස්ස, වේදනා, සංඥා, සංඛාර ස්කන්ධ පංචකයම දුකක් වෙන්න ඕනෑ. මේ සියල්ල සංඛත ධර්ම. හේතු නිසා හටගත් දේ. හේතු ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්තා නම් මැරෙන, වැනසෙන දෙයක්.

එහෙනම් ස්කන්ධ පංචකයේම ස්වභාවය කුමක්ද ඇතිවෙන නිරුද්ධවෙන, මැරෙන, ලෙඩවෙන, ස්වභාවය. එතකොට දැන් අපි උදේ සිට කථා කල දේ විමසීමක් කළොත් ජාති, ජරා, මරණ දුක එන්නේ කොහෙත්ද කියන එක අපි ඉගෙන ගත්තා. ඇහූ

උපන්නොත් තමයි බාහිර ලෝකයේ කොච්චර දේ තිබුණත් අපට හම්බවෙන්නේ. ඇහූ උපන්නේ නැත්නම් බාහිර ලෝකයේ මොනවා තිබුණත් බාධාවක් නෑ. ඒ නිසා සියලු දුක උපදින තැන මේ ආයතන හය. හැබැයි මම, මගේ කියලා, දැඩි බැඳීම තියෙන්නේ මේ ආයතන කෙරෙහි. එක්කුම් ලෝකේ ප්‍රිය රූපං සාත රූපං එතෙසා තණ්හා "උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති එත්ථ නිව්සමානා නිව්සති" එතකොට දුකට හේතු වූ යම් තණ්හාවක් ඇත්නම් ඒ තණ්හාව උපන්නේ ඇසේ. මේ ලෝකයට ඇහූ කියන්නේ ප්‍රිය වූ මධුර වූ යමක්. තණ්හාව උපදිනවා නම් උපදින්නේ ඇහේමයි. තණ්හාව පවතින්නේත් ඇහේමයි. මේ තණ්හාව නිරුද්ධ කළ යුත්තේත් එතැනමයි. "එක්කුම් ලෝකේ ප්‍රිය රූපං, සාත රූපං එතෙසා තණ්හා පතියමානා, පතියති. එත්ථ නිරුප්පමානා, නිරුප්පති. මේ ආයතන හයේම තමයි මේ තණ්හාව ප්‍රතින කරනවානම් ප්‍රතින කල යුත්තේ. එහෙනම් මගේ කියන අදහස ඇතිවෙලා තියෙන්නේ ආයතන කෙරෙහි. මේ තණ්හාව මත තමයි මානයක්. ඇහූට ලස්සන රූප දකින්නට ලැබෙනවා නම් මානය, අනිත් අයට වඩා මට ලැබෙනවා. අනිත් අයට වගේම මටත් ලැබෙනවා. අර අයට තරම් මට ලැබෙන්නේ නෑ. මේ ආයතනයන්ට සාපේක්ෂව තමයි මානය කියන ධර්මතාවය පවතින්නේ. රහත් වෙනකල් මානය තියෙනවා. උද්ධංභාගිය සංයෝජන මාන, රූප රාග, අරූප රාග උද්ධච්ච, අවිද්‍යා, දුරු වෙන්නේ රහත්ඵලයේ දී. දැන් අපිට ආයතන ටික මම මගේ ආත්මය කියලා ගත්ත මේ අදහස බිඳින්න, දුරුවෙන්න, පුළුවන් විදියටයි, අපිට මාර්ගය සකස් වෙන්න ඕනෑ.

ඒක අපිට ඕනෑ විදියට නොවෙයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ යමක් දේශනා කලා නම් ඒකයි ඇත්ත වෙන්න ඕනෑ. උන්වහන්සේ

යමක් දේශනා කළාද එයයි දැනගත යුත්තේ, එයයි කළ යුත්තේ. එවිටයි අපි උන්වහන්සේ සරණ ගියා වෙන්නේ. එම නිසා උන්වහන්සේ අපට දුක සමුදය, නිරෝධය, මාර්ගය කියපු තැන හොඳට නිරවුල් කර ගන්න ඕනෑ. තණ්හාව උපන්නේ මම මගේ, කියන අදහස් උපන්නේ මේ ආයතන විකක් එක්ක නේද. මේ ආයතන නිරුද්ධ උනොත් මම කියලා මැන බලන්න කෙනෙක් හම්බවෙන්නේ නෑ. මගේ කියන්න දෙයක් හම්බවෙන්නේ නෑ. මාගේ ආත්මය කියන දේ හම්බවෙන්නේ නෑ. යම් තැනක මම මාගේ මගේ ආත්මය කියන මේ ප්‍රභංව ධර්ම දුරු වෙනවා නම් එතැන නිවන. අපේ බලාපොරොත්තුව නිවන නම් ජාතියක් නැති, ජරාවක් නැති, ව්‍යාධියක් නැති, සෝක පරිදේව නැති, උපායාස නැති, නිවන නම් අපේ බලාපොරොත්තුව එය ලැබෙන විදියට මාර්ගය ලැබෙන්නට ඕනෑ. එකකොට මාර්ගය වෙන්ට ඕනෑ ජාති, ජරා, මරණ ශෝක, පරිදේව නැති තැනට යන්ට තිබෙන වැඩ පිළිවෙල. එහෙත් අපි දැනගෙන තිටියේ නැහැ මොන ජාතියද නැත්තෙ, ජාතිය කියන වචනය අපට අර්ථවත් වෙලා නෑ. ජරා ව්‍යාධි මරණ කියන වචන අපට අර්ථවත් වෙලා නැහැ. අපි ජාතිය කියලා මෙතෙක් කල් ඇසුරු කලේ මෙතැනින් මැරිලා නැවත භවයක ප්‍රතිසංධිය ලැබීමයි. ජාතිපි දුක්ඛා කියලා අපි කථාකලේම භවයෙන් භවයට ඉපදෙමින් යන මේ ගමන දුකයි ඒ උපදින භවයේ දිරන බව, ලෙඩවෙන බව, මැරෙන බව, දුකයි. කියන එකයි දුක්ඛ සත්‍ය වශයෙන් දැනගෙන තිටියේ.

දැන් නිවන හැටියට බලන්නේ, මතු ඉපදීමක් නොවන ජරා, ව්‍යාධි, මරණ, නොලැබෙන තැනකට යන්න තමයි ප්‍රතිපදාව සකස් වෙලා තියෙන්නේ. ප්‍රතිපදාව කුමක් සඳහාද නැවත නූපදින්නට.

මෙන්න මේ අදහසින් තමයි අපි මෙව්වර කාලයක්, මේ ප්‍රතිපදාව අනුගමනය කලේ. දැන් බලන්න මේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කල දේද?. දැන් බලන්න සැබෑ ශ්‍රාවකත්වය කලින් තිබුණාද අදද පටන් ගන්නේ කියලා බලන්න. ජාතිය මරණින් එහා පැත්තේ ලැබෙන එකක් නම් අපේ ඉපදීම නැති කරන්න වෙන්නේ මරණින් එහා පැත්තතෙමයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ නිවන කියලා දේශනා කළේ මරණින් මෙහා පැත්තේ ලැබිය යුත්තක්. මේ හේතුව නිසාමයි බුදු දහම ශ්‍රේෂ්ඨ වන්නේ, අත් සෑම ආගමකට වඩා. අත් හැම ආගමකම දර්ශනයකම විමුක්තිය, දක්වලා තියෙන්නේ මරණින් එහා පැත්තේ. එහෙනම් දැන් අපට මේ මොහොතේ ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ නැතිව ඉන්ට පිළිවන් වෙන්ට ඕනෑ. අද අප ඉගෙන ගන්න ඕනෑ කුමක්ද බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ කියලා. එහෙනම් අපිට විවරණය වෙන්ට ඕනෑ මරණින් මෙහා පැත්තේ තියෙන ජාතිය ජරාව, මරණය, කුමක්ද? දුක්, දොම්නස් නැතිව ඉන්න පිළිවන් කොතැනද කොහොමද? අන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කල දේ දන්නවා. එවිට කරන්න ක්‍රියාවක් තියෙනවා. එහෙනම් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කල ජාති දුක, ජරා දුක, මරණ දුක, මොකද්ද කියලා. උදේ කථාකලා, ජාතිය කියන්නේ හටගැනීම, යම් හේතුප්‍රත්‍යයකින් කුමක් හෝ හට ගන්නවා නම් අපි කථාකලා රූපය වික්ඛ්‍යාණ, ස්පර්ශ වේදනා, සංඥා, සංඛාර එහෙනම් මේ සියල්ල හේතු ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගන්නවා. ඒ හටගන්න යමක් වෙනම් ඒ ඉපදීම, ජාති, හටගත්තොත් යමක් දිරනවා, ලෙඩවෙනවා, මැරෙනවා, විපරිතාමයට පත්වෙනවා. එහෙනම් බුදුරජාණන් වහන්සේ අපට වචන දෙකක් ඉගැන්නුවා. සංඛත, අසංඛත. සංඛත කියන්නේ හේතු ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත් අසංඛත කියන්නේ හටනොගත්.

ආයතන හටගන්න දෙයක්, දොලොස් ආයතන, වික්කුණ, ස්පර්ශ, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, හට ගැනීමස්වභාව කොට ඇති ධර්ම ජාතිය, ජරාව, මරණය ස්වභාව කොට ඇති ධර්ම. හටගැනීම් ස්වභාවකොට ඇති ධර්ම, ඒකාන්තයෙන් දුකයි. ඒවා දිරන, මැරෙන ස්වභාවයෙන් යුක්තයි. ඒ සංඛත ධර්ම ඒ ලෝකය. එනිසා අසංඛත ධාතු විය. නිවන ලෙස පැහැදිලි කළේ. දොලොස් ආයතන නූපදින තැන. එහෙත් නිවන කියන්නේ ඉපදිව්ව දෙයක් දිරන්නේ, මැරෙන්නේ නැතිව පවත්වන්න පුළුවන් තැනක් නොවෙයි. නූපදින ස්වභාවය. ඔබට පුළුවන් නම් මේ දොලොස් ආයතනයන් උපදිවන්නේ නැතිව දොලොස් ආයතනයන්ගෙන් මිදෙන්න. නිවන කියන්නේ ඒකට. දැන් අත්විඳින්නට පිළිවන් දෙයක්. දැන් ප්‍රශ්නයක් තියෙනවා මේ දොලොස් ආයතන නිරුද්ධ කරන්නේ කොහොමද කියලා. මේ දොලොස් ආයතන නිරුද්ධ කලාම මම ඉන්නවාද දොලොස් ආයතනය නිරුද්ධ වුනාම මම කියන සංකල්පය, ක්ලේශය නෑ, නුමුත් මේ දොලොස් ආයතනයම නිරුද්ධ කරලා, සංඥා, වික්කුණ සහිතව ඉන්නට පිළිවන් තැනකුත් තියෙනවා.

එහෙත් මේ සලායතන නූපන්නොක් බාහිර ආයතන වලින් බාධාවක් නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ නිවනට තවත් නමක් දේශනා කළා "සලායතන නිරෝධය" කියලා. ආයතන නිරෝධ කරන්නට පිළිවන් අවස්ථා දෙකක් තියෙනවා. එක් අවස්ථාවක් තමයි, ආයතන පහක් නිරුද්ධ කරමින් එක් ආයතනයක් පමණක් පරිහරණය කරනව. අනාගාමී, චේතෝ විමුක්තිය කියනවා, පංච ආයතනයම නිරුද්ධ කරලා ඉන්නවාට. රහතන් වහන්සේට පිළිවන් සලායතනයම නිරුද්ධ කරන්නට. එහෙම නම් අපි දැනගන්න ඕනෑ ඇයි මේක නිරුද්ධ කරන්න ඕනෑ කියන අදහස එන්නේ, උදේ

කපාකල විදියට එතැනයි ප්‍රතිපදාව තියෙන්නේ, ආයතන හා ආයතනයන්ට ලැබෙන හැම දෙයක්ම ජරා, මරණ හැටියට දකින්න. නිතර නිතර දකින එකමයි. ජරා, මරණ මයි හැම තිස්සෙම එන්නේ අතරක් නැතිව. අප්‍රිය සම්පයෝග දුකමයි එන්නේ කියලා දකින කෙනාට තමයි දුක එන්නේ මෙහෙත් කියලා ආයතනය හඳුනා ගන්නේ. එහෙත් මේ දුක ඇතිවන්නේ මේ සලායතන නිසා කියලා හඳුනාගෙන සලායතනයන්ගේ ස්වභාවය සොයන්න. එහෙත්ම ජරා මරණ නේද සලායතනයෝ ජරා, මරණ, දුක් ඇතිකරණ ධර්මතාවයන් හැටියට දකිනකොට සලායතන මම මගේ කියන හැගීමක් තිබුණානම්, රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පහස ලබන්නට යම් කැමැත්තක් තිබුණා නම් ඒවාට පවතින්නට ඉඩක් නැතිව යනවා. ඒ කැමැත්ත දුරු වෙනවා. මේ වැඩ පිළිවෙල තුළ අපි කපා කලා ඇහැ උපදින්න. ආහාරජ රූප කර්මජ රූප සෘතුජ රූප, චිත්තජ රූප කියලා හතරක් ඕනෑ කියලා, දැන් කර්මජ රූප, සෘතුජ රූප, ආහාර රූප තිබුණත් චිත්තජ රූපය, සිත ඇහැත් එක්ක බැඳුනේ නැත්නම්, රූප දකින්න කැමැත්ත ඇතිවුනේ නැත්නම් ඇහැ උපදින්නේ නෑ. ඇහැ උපන්නා කියන්න නම් මේ සියල්ල එකතු වෙන්න ඕනෑ. දැන් ඇහැ උපදින්න තත්තාව ඇත්තේ ඇහැ මම, ඇහැ මගේ, ඇහැට ලස්සන රූප දකින්න පුළුවන් කියන, ලස්සන රූප දකීමේ කැමැත්ත ඇත්නම්. දැන් අපි ඇහැට ලැබෙන හැම අරමුණක්ම ජරා, මරණය හැටියට නම් දකින්නේ, කාලයක් තිස්සේ මෙහෙම උත්සාහයෙන් විරියයෙන් බලාගෙන ගියොත් යම් දවසක අපි අධ්‍යාත්මය තුළින්ම ඉගෙන ගන්නවා. අපේ ඇහැට ලැබෙන්නේ ජරා මරණයමයි කියලා. ඇහැද ජරා, මරණමයි කියලා දැනගන්නවා. යම් දවසක ඇහැද ජරා මරණමයි, ඇහැට ලැබෙන්නේ

ද ජරා මරණමයි කියලා දැනගන්න දවසට ඇහැ උපදින්න මිනෑ කරන කැමැත්ත ඉතිරි වෙන්නේ නෑ. කැමැත්තයි දුරු වෙලා තියෙන්නේ. එතකොට යම් දවසක ඇහැ මම මගේ මගේ ආත්මය කියන අදහසත් එහි ජාති, ජරා, මරණ ස්වභාවයෙන් යුක්ත බවද, ඇහැ උපන්නොත්, උපදින්නේ ජාති, ජරා, මරණ දුකම බව ද යම් දවසක අවබෝධ කරගන්නොත් ඇහැ උපදවන්න අවශ්‍ය චිත්තජ රූපය පහල වෙන්නේ නෑ. පහල වුනේ නැත්නම් ඇහැ උපදින්නේ නැහැ. ඒ වාගේම පංචායතනයම උපදින්නේ නෑ. මෙන්න මේ පංචායතනයන්ගෙන් මිදුනා නම් අපි කියනවා කාම ලෝකයෙන් මිදුනා කියලා. කාම ලෝකයට අයිති නැත්තේ අනාගාමී වෙච්ච කෙනා. ඒ කියන්නේ පංචකාමයට තියෙන කැමැත්ත දුරුකරනවා. ඒවාගේම, දකින, අසන, විදින, කැමැත්ත නැතිකල කෙනා.

එතකොට තණ්හාව දුරුවුයේ කොහොමද?, සලායතන ජාතිය, ජරාව මරණය, ස්වභාවකොට ඇති දෙයක්, සලායතන උපන්නොත් බාහිර ලෝකයෙන් හමුවන්නේත්, ජාති, ජරා, මරණ මයි. අප්‍රිය සම්පයෝගයමයි, සලායතන උපන්නොත් ඒ ඉපදීමත් දුකයි. ආයතන දිරනවා, මැරෙනවා, ඒ ආයතනවලට ලැබෙන බාහිර අරමුණු ද ජාති ජරා මරණමයි. අප්පත්ත බහිඨාවා කායේ කයානුපස්සී විහරති. අප්පත්ත බහිඨාවා වේදනාසු වේදනානුපස්සී විහරති. මේ වැඩපිළිවෙල තුල කායානු පස්සනාවත්, වේදනානුපස්සනාවත් දෙකම තියෙනවා.

වේදනානුපස්සනාව ස්පර්ශය මත පිහිටා තියෙන්නේ. ස්පර්ශ ආහාරයයි පිරිසිදින්නේ, වේදනානුපස්සනාවෙන්. කායානු පස්සනාවේදී කබලිංකාර ආහාරය. බුදුරජාණන් වහන්සේ කබලිංකාර ආහාරය පුත්‍රමාංශයක් සේ සලකන්නට අනුදාන

වදාරනවා ස්පර්ශ ආහාරය හමි ගලවාපු ගව දෙනක් ලෙස සලකනවා. මනෝ සංවේතනා ආහාරය ගිනි අඟුරු වලක් වාගේ. එතකොට හමි ගහපු ගව දෙනක් බිත්තියක් ඇසුරු කරගෙන සිටියත් එහි සිටින සත්තු කනවා දුකක්මයි. ජලය ඇසුරු කරගෙන සිටියත්, අතස ඇසුරු කරගෙන සිටියත් එහි සිටින සතුන්ගෙන් පීඩා විදිනවා දුකක්මයි. මේ ගව දෙනට කොතැනක සිටියත් සැපක් නම් හම්බවෙන්නේ නෑ. ආයතනයන්ට හමුවෙන හැම දෙයක්ම ජරා මරණයක් සේ බැලුවොත් හමි ගැසු ගව දෙනෙකුට වෙච්ච දේ තමයි වෙන්නේ. කාම තත්තා, භව තණ්හා, විභව තත්තා, පච්චන්තට තැනක් ලැබෙන්නේ නෑ. සැපයි, දුකයි උපේක්ෂා කියලා බෙදන්නට තැනක් නම් හම්බවෙන්නේ නෑ. හැම තැනම හම්බවෙන්නේ ජරා, මරණ එහෙනම් ස්පර්ශ ආහාරය පිරිසිදු දකින වැඩ පිළිවෙල ඒකේ තියෙනවා. ඇහැ, කණ නාසය, දිව ආදී කය පිළිබඳව බලනකොට එතැන කය පිළිබඳවත් කබලිංකාර ආහාරය පිළිබඳ පිරිසිදු දැකීමකුත් තියෙනවා. ඒ නිසා මේ ප්‍රතිපදාව අනුගමනය කරනවා නම් ඒකට අපිට නම් කරන්න පිළිවිත් දහමට අනුව "දුක්ඛා පටිපදා බිජ්ජාසද්ධා". ප්‍රතිපදාව දුකයි හබ්බයි වහා අවබෝධ කරනවා. දැන් බලන්න ආයතනයට හමුවන හැම අරමුණක්ම පුද්ගල භාවයෙන් හොඳයි, කැනයි, ලස්සනයි කියලා ගන්න බව අත්හැරලා මේ පෙනෙන රූපයේ ජාති, ජරා, මරණ ස්වභාවය නේද ඇත්තේ, හමුවුනේ ජරා, මරණ, නේද කියා සැලකුවොත් සැප සහගත කියලා දෙයක් නෑ. ලෝකයම දුකක් එහෙනම් දුකට කවදාවත් ඇලුම් කරන්නේ නෑ. දුක දුක හැටියට දකින කොට දුකේ කලකිරෙනවා, කලකිරෙනකොට නොඇලෙනවා, නොඇලෙන නිසා මිඳෙනවා. මිදුන කල මිදුනා කියලා නුවණද ලැබෙනවා.

සලායතන නිරෝධ කරන්න නම් සලායතන හටගන්න යම් හේතුවක් ඇත්ද ඒ කාරණාවයි නිරුද්ධ කල යුත්තේ. ඇහැ

උපදින්නේ ඇයි. ඇතැ මම ඇතැ මගේ ඇතැ මගේ ආත්මය කියන මේ සංකල්පය, මේ ප්‍රභංග ධර්ම නිසාමයි. එහෙනම් සලායතන මම මගේ මගේ ආත්මය කියන අදහස තියෙන කල් මේ ආයතන උපදිනවා. යම් දවසක මේ ආයතන ප්‍රභංග ධර්ම, තෘෂ්ණා, දිට්ඨි, මාන මම මගේ මගේ ආත්මය කියන සංකල්පය දුරු වුනා නම් එදාට ආයතන උපදින්නේ නෑ නිවන මේ ජීවිතයේම ස්පර්ශ කරන්න පුළුවන් වෙනවා. ඇත්තටම ආධ්‍යාත්මික, ආයතන, බාහිර ආයතන දුකක් හැටියට නැවත නැවත බැලුවොත් මේ රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ මම මගේ මගේ ආත්මය කියලා සංකල්පයක් තිබුණා නම් එය පවතින්නට ඉඩක් තියෙනවද? මෙව්වර කාලයක් මම මගේ ආත්මය කියන අදහස සංකල්පය පැවතුනේ දුකටම නේද? අපි මෙතෙක් හිතාගෙන හිටියේ ආයතන කියන්නේ එක් පැත්තක්, දුක කියන්නේ තව පැත්තක් කියලා. දුන් අපි දැනගන්නා ආයතනයන්ගේ ඉපදීම, ජාති දුක, අනෙක් සියලු දුක් උපදින්නේ ආයතනවලමය. තණ්හාව ඉපදෙන්නේත් පැවතෙන්නේත් ආයතන වලමය. දුන් අපි ඇතැ දකින්නේ දුක්ට සත්‍ය හැටියට, දුක දුක හැටියට හඳුනා ගන්නකොට දුක මම මගේ මගේ ආත්මය කියලා ගන්නේ නෑ. අත්හරිනවා. එතකොට සමුදය දුරුවෙන බවක් තියෙනවා. මෙහෙම බැලුවොත් මෙහෙම වෙනවා නේද? ඒ සමුදය දුරුවෙන බවමයි නිරෝධය. තණ්හා, දෘෂ්ටි, මාන දුරු වුනොත් නිරෝධයත් එතැනමයි. එහෙනම් දුක් නිරෝධ කරන මාර්ගය මෙයමයි. එහෙනම් නැවත නැවතත් කළ යුත්තේ දුක පිරිසිදු දකින එකයි.

මොකද්ද මේ නිවන නිරෝධය කියන්නේ, ආයතනයට යමක් ගැටුනාම ගැටුන මොහොතේම එය නිරුද්ධ වන බව අපි දන්නවා. ඇතැත්, රූපයත් වක්ඛු විඤ්ඤාණයත් ඇති කල දැකීමක් තියෙනවා. කණයක් ඇතුලත නැතිවෙනවා කියලා නිදර්ශන පෙන්නවා. මගින් එකට තව්ටු කරලා තව්ටු කරනවාත් සමඟම ඇසීමක් ඇතිවුනා.

තව්ටු කිරීම තතර කරනවාත් සමඟම ඇසීම නිරුද්ධ වුනා. ඒ ශබ්දය ගැන හිතන්නවත් වෙලාවක් නෑ. ඒ ශබ්දය මිහිරිද, අමිහිරිද, කොහෙන්ද ආවේ කියලා. එය හිතනට පෙරම ශබ්දය නිරුද්ධ වෙලා. එතකොට අපි ශබ්දය ගැන හිතන්නේ මේ සෝත්තායතනයෙන් නම් නොවෙයි. වෙනත් ආයතනයක් ප්‍රයෝජනයට ඇරගෙන තමයි. මිහිරි, අමිහිරි හොඳ තරක බව හිතන්නේ. කණත් ශබ්දයත් සෝත විඤ්ඤාණයත් නිසා ඇසීමක් තිබුණා. කනත්, ශබ්දයත්, සෝතවිඤ්ඤාණයත් නිරුද්ධ වෙලා කොට ඇසීමද නිරුද්ධ වුනා. එතකොට අපි දුන් හිතනවා ශබ්දයක් ගැන ඒ ශබ්දය සිතින් උපදවා ගත්ත එකක්. එතකොට හිතීන් උපදවාගන්න එකට කියනවා ධම්මායතනය කියලා. ධම්මායතනය කියන්නේ වේදනා, සංඥා, සංඛාර, ධම්මායතනය රූපීද වෙනවා වරෙක අරුපීද වෙනවා. ශබ්දය පිළිබඳ සිතින් සිහිකර ගන්න බවක් තියෙනවා. දිට්ඨි විපල්ලාසයක් තියෙනවා, ශබ්දය ඇත කියන. එතකොට මනෝධාතුවෙන් සිහිකරන දේ ධම්ම ධාතුව. එතකොට ඒ සිහිකල දේම දැනගනිමින් පහලවෙන සිත මනෝ විඤ්ඤාණය. එතකොට මනෝධාතුවෙන් පෙර නිරුද්ධ වෙව්ව දේ සිහි කරනවා. සිහිකල දෙයට අපි කියනවා ධම්මායතනය කියලා. ධම්මායතනයම දැන ගනිමින් ඊළඟට පහල වෙන හිතට කියනවා මනෝ විඤ්ඤාණ. එතකොට මනෝවිඤ්ඤාණය දැන ගත්තේ මොකද්ද සිතින් සිහිකල දේමයි. කනත් ශබ්දයත් සෝත විඤ්ඤාණයත් ඇති කල්හි ඇසීමක් හටගන්නා, දුන් කණ, ශබ්දය සෝතවිඤ්ඤාණය නිරුද්ධ වෙනකොට ඇසීම නිරුද්ධ වුනා. දුන් අර දෙවැනි අවස්ථාවේ යම් හිතකට හිතන්නට පිළිවන් වුනොත් ඒ ශබ්දය නිරුද්ධයි කියලා, සිතුවේ හටගත්ත ශබ්දය නිරුද්ධ වෙව්ව බව, දුන් සිතින් සිහිකලදේ නිරුද්ධ වෙව්ව බව, ඊළඟට මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් දැනගත්තේත් නිරුද්ධ වෙව්ව බව ඉපදිලා නිරුද්ධ වුනා. මේකටනේ සැපය නිවන කීවේ. ඊළඟට මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් දැනගත්තේ මොකක්ද නිරෝධය

එතකොට ඒකට ආපසු සිහිකරන්නට පිළිවන් මොකදද,
නිරෝධයමයි. ඊළඟට හිතක් පහල වෙලා නිරෝධය දැන ගන්නවා.
එතකොට නැවත, නැවත, සිත් පහල වෙනවා. නිරෝධයම දැන
ගනිමින්. එතකොට මේ සිත් මොනම ආයතනයකටවත් අයිති නැහැ.
ආයතනවලින් මිදිලා, නිරෝධය අරමුණු කරමින්, නිරෝධ
සංඥාවෙන් ඉන්ට තැනක් තියෙනවා. එනිසා අපිට මේ ටික
ප්‍රායෝගික වෙනකොට මම කියන සංකල්පයට බිමක්
නැතිවෙන්නේ මෙතැනමයි. විඤ්ඤාණයට පිහිටන්නට බිමක් නැතිව
යනවා. විඤ්ඤාණයම තමයි නිතරම ඉදිරියට ඇදෙන්නේ. දැන් ඒ
විඤ්ඤාණයට වැඩෙන්නට පිළිවන් රූපයේ, වේදනාවේ, සංඥාවේ
සංඛාරයේ. මේවාට කියනවා විඤ්ඤාණයීති කියලා. ඉතින් අපි
විඤ්ඤාණයට පිහිටන්නට බිමක් නැති කළොත් විඤ්ඤාණය
වැඩෙන්නේ නෑ. විඤ්ඤාණය නිරුද්ධ වෙත්ට ඕනෑ. විඤ්ඤාණය
නිරුද්ධ උතොත් නාම රූප නිරුද්ධ වෙනවා. නාම රූප නිරුද්ධ
උතොත් සලායතන නිරුද්ධයි. සෝක පරිදේව දුක් දොමිනස්
නිරුද්ධයි. එසේ නම් නිවන කියන්නේ මරණින් පස්සේ ලබන
දෙයක් නොවෙයි. දැන් ලබන්න පුළුවන් එකක්. දැන් ලබන්න
උවමනා එකක්. මතු බුදුවරු හමුවට යන්න අවශ්‍ය වෙන්නේ නැහැ.
මේ විදියෙන් ආධ්‍යාත්මික බාහිර ආයතනයන්ගේ දුක හඳුනාගන්න,
නැවත නැවත උත්සාහයෙන් හැම මොහොතකම දුකම දකිමින්
සිටියොත් ඒ කාර්යය ඉබේම සිදුවේවි.

පින්වත් ඔබ සැමට

මේ ගෞතම බුද්ධ සාසනයේදීම

චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය අබ්බෝධ කර ගැනීමට

ශ්‍රද්ධාව, විරූපය, සතිය, සමාධිය, ප්‍රඥාව, ලැබේවා.